§ 2.4. АНАЛІЗ КОНСТРУКТІВ БУДЕННОГО У ТВОРАХ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ФАКТОР МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Олександр Лук'яненко

Актуальність теми дослідження. Мотивація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти наразі є однією з ключових проблем, що постали в умовах карантинних обмежень, переформатування навчання у дистанційний та змішаний формати через збройну агресію росії проти України та зменшення ролі друкованого слова у формуванні світогляду.

Зміни у навчальних планах та освітніх програмах відводять від лінійного розуміння соціокультурного розвитку людства, де діяли суворі причинно-наслідкові зв'язки, а зміни у житті людей були прив'язані до еволюції суспільних формацій. Подібні зрушення породили потребу відійти від механічного розширення фактажу у посібниках та підручних з історії світової культури, що не сприяло зростанню інтересу до дисципліни. Натомість увага зосереджується на роботі з різними культурними джерелами. Особливо це стосується матеріалів, що розкривають історію повсякдення. Це не лише сприяє підсиленню навчальної мотивації, але допомагає у соціалізації здобувачів вищої освіти. Дослідження буденя різних народів у різні історичні періоди сприяє формуванню одночасно критичного і гуманістичного ставлення до себе та навколишнього світу. Практичні заняття, побудовані на основі аналізу специфічних джерел з історії повсякдення, дозволяє уникнути спрощення минулого. Колорит індивідуальних оповідей унеможливлює суху схематизацію історії культури. Декодування світу символів, емоцій та ідей іншого дозволяє здобувачам вищої освіти в реальній дійсності допомагає утвердженню толерантності.

Світ буденності – це одночасно площина фізичного простору життєдіяльності людини, організації нею часу та власних абстрактних уявлень про ці виміри, а також ставлення до суб'єктів, об'єктів та ситуацій свого життя. Одним із способів маніфестації розуміння дійсності є его-документи та продукти творчості людини. Особливо гостро суперечність загального та індивідуального повсякдення втілюється у літературі, глибоко емоційній, інтимній, первинно не розрахованій на масово читача.

Прикладом того, яким чином історія повсякдення маніфестує себе у літературі і може бути фактором навчальної мотивації, є творчість поетки-лауреатки США Наташі Третевей. Її вірші упевнено можна вважати концентратом історичної пам'яті, (полі)національної психології та рафінованої літературної майстерності. Її твори викликають Інтерес із декількох причин.

По-перше, і, певне, найголовніше, те, що вона стала поетичним голосом темношкірої Америки початку XXI століття. На сторінках її збірок пробуджувалася неоднозначна афро-американська сторона історії Сполучених Штатів. В умовах поглиблення руху за рівність прав, який охопив Північну Америку у добу реакційного президентства Дональда Трампа, доволі злободенно звучать рядки її поезій, що засуджують расизм, демонструють участь кольорової частини країни у фундації американської нації, а також показують часто болісну дифузію світогляду білої та чорної Америк. Особливої сили ці рефлексії набули з розгортанням громадської ініціативи «Black Lives Matter». Із літа 2013 року цей онлайн-заклик у соціальних медіа з реакції на виправдання Джорджа Ціммермана за вбивство афро-американського підлітка Трейвона Мартіна виріс у громадський рух, що виступає проти расизму та насильства (особливо поліцейського) по відношенню до чорношкірих [28]. У 2020 році масові протести, організовані активістами, об'єднали від 15 до 26 мільйонів осіб, перетворивши їх на найбільші акти громадянської непокори в історії США [30]. Візитівкою кампанії стала серія погромів пам'ятників світлошкірим історичним діячам. Яскраві приклади – обмальовані графіті монументи генералам армії Конфедерації Р. Е. Лі у місті Шарлотсвіль штату Вірджинія [78] та П. Г. Тутану де Борегару у Новому Орлеані, штат Луїзіана [29]. На нашу думку, особливу роль у цьому зіграли зміни у повсякденній свідомості, опосередковано породжені у тому числі й постколоніальною тематикою поезії Наташі Третевей.

По-друге, творчість авторки отримує підсилену вагу з акцентуацією уваги світової спільноти на гендерному питанні. За часи існування нагороди у різних її формах жінки важко виборювали право бути обличчям американської літератури. З-поміж 30 радників з поезії Бібліотеки Конгресу США (таку назву мала нагорода з 1936 по 1986 роки) було лише 6 жінок. Із часу перейменування відзнаки у 1986 році почалася небувала хвиля фемінізації. Наташа Третевей у 2012 році стала шостою жінкою, яка працювала у цьому офісі у Бібліотеці Конгресу США з-поміж дев'ятнадцятьох лауреатів з кінця 1980-х років [102]. Її твори містять відбиток повсякдення жінки-поетеси, яка виборювала право бути почутою як мисткиня від батьківського кабінету до професорської кафедри.

По-третє, Наташа Третевей – поетка, яка перебуває у постійному творчому пошукові, тому вивчення її творчості також має динамічний характер. Її важко віднести до певного школи чи напряму, бо письменниця експериментує з формами і стилями: одні її роботи написані вільним віршом, інші одягає у стрункую форму сонетів та вілланел. В одній збірці вона постає як майстриня елегії, в іншій надає перевагу епістолярній новелі. У третій – її можна бачити у числі творців сповідальної поезії, що єднає її з неперервним літературним процесом повоєнної Америки й іменами Сільвії Плат та Енн Секстон.

По-четверте, в українському науковому дискурсі творчість Н. Третвей лишається невивченою. Відсутні і переклади її творів українською. Вивчення бази академічних текстів GoogleAcademia, Academia.edu, РИНЦ виявило, що нерефлектованою проблематика її діяльності лишається чи не в усьому пострадянському літературознавстві. Зокрема, у наукометричній базі РИНЦ існує лише 1 публікація доцентки А. Гайдаш, у якій присутнє ім'я поетки у контексті вивчення творчості афро-американського поета Р. Хейдена [6]. Тільки 1 студентська наукова стаття у GoogleAcademia (окрім публікацій за нашим авторством) згадує ім'я Н. Третевей у ході вивчення літературного процесу у США, відомого як Black Arts Movement [9]. Та й вона є неприхованим плагіатом статті А. Гайдаш, опублікованої у збірнику матеріалів конференції кафедри романських мов імені В. Г. Гака Московського педагогічного державного університету. База Academia.edu не дає доступу до жодного україно- чи російськомовного джерела з творчості Н. Третевей. А Google подає лише до 200 відповідей на запит за пошуком імені авторки кирилицею, з яких наукових праці представлені тільки нашим доробком. Інші – згадки прізвища поетеси у конкісті афро-американських студій та публікації на новинних сайтах.

Вітчизняна філологія ігнорує також здобуток Н. Третевей і як науковця, залишаючи за межами своїх уподобань корпус її аналітичних розвідок з теорії та практики творчого письма та з проблематики літератури в цілому.

В американському літературознавстві та культурологічних студіях також відсутні фундаментальні аналітичні розвідки про специфіку поетики. Науковці звертали увагу на національне, історичне, феміністичне та навіть екологічне тло її поезії, аналізували збірки з позиції методів life-history. Аманда Сперрі та Джил Гоад використовували її твори для ілюстрування взаємозв'язків між фотографією та пам'яттю, демонструючи культурологічний процес, коли світлина перевершує за обсягом та впливом людську пам'ять, а зображення на фотографії, замість особистого спогаду, часто стає джерелом колективних ремінісценцій [84]. Однак, творчість поетки розглядається у порівнянні з доробком ірландського поета Шеймасом Хіні, а не як основний об'єкт. Поезія Н. Третевей стала базою для одного з розділів дисертаційної роботи Елоїзи Валенцуели-Мендози в Університеті Айови, у якій висвітлена роль поезії у формуванні публічної пам'яті нації, а особливо кольорових людей, підкреслюючи їх різноманітний гендерний та расовий досвід. Однак, і це теж компаративістські студії, бо діяльність Наташі Третевей порівнюється з роботою на ниві поезії чинної поетки-лауреатки Сполучених Штатів, першої корінної американки, удостоєної такого звання, Джой Харджо [98].

Дослідниця Рейчел Міллер Хогтон ґрунтує свої лінгвістичні розвідки на позиціях фемінізму, тому вивчає «жіночність» текстів американської поетки, проводячи паралелі з творами Одрі Джеральдін Лорд [58]. Джоан Вайлі Холл, аналізуючи поезію лауреатки у тому ж руслі, розставила акценти на відображенні жінкою проблем домашнього насилля та сексу [44].

Вивчення «проблеми расової пам'яті» у збірках поезії авторки стало основою робіт Вільяма Ремзі [76] та Георгії ді Ченцо [36]. Їхні колеги поглиблювали вивчення творчості за рахунок розширення предмету дослідження: відображення поетесою злочинів у колі та проти темношкірих (Рассел Ранкін) [80], аналізували вплив «печатки рабства» у свідомості негрів на творчість мисткині (Сара Гілберт Форд) [41].

Проте, конструювання будення, специфіка використання локусів часу та простору у творах поетки-лауреатки лишилися поза межею академічного пошуку. Варто звернути увагу на хитку межу, на якій стоїть поезія Н. Третевей: з одного боку, сюжетно вона часто доволі приземлена, за образами схожа то на реалістичний живопис XIX століття, то на твір поп-арту середини XX століття, то на графіку часів Громадянської війни; а з іншого – це складна система символів, у якій закодовані архетипи афро-американської культури та у котрій вгадуються національні та загальнолюдські іконічні образи.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами й темами. Дане дослідження виконане у межах науково-дослідної теми кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Полілог глобального та регіонального у формуванні соціокультурної ідентичності особистості» (номер державної реєстрації 0120U103840).

Мета полягає у комплексному аналізі словесно-поетичних образів повсякдення у лірици Наташі Третевей з урахуванням етнокультурної афро-американської специфіки світогляду для унаочнення курсу історії світової культури Нового та Новітнього часу. Ми пропонуємо проаналізувати наявну джерельну базу та критичну літературу з даної проблематики; вивчити основні віхи становлення Наташі Третевей як поетки, виявити специфіку її професійного формування; окреслити культурно-історичний та філософський контекст творчості Н. Третевей на основі двох поетичних збірок («Beyond Katrina» та «Native Guard»); а також на основі аналізу поетичної мови визначити риси лірики поетеси, охарактеризувавши її арсенал у конструюванні повсякдення. Вважаємо, що це допоможе ефективно формувати ціннісне ставлення до минулого, розуміння зв'язку минулого і сьогодення, а також дозволяє вирішувати завдання емоційного розвитку та кроскультурного виховання здобувачів освіти.

Об'єктом даного дослідження виступив соціокультурні процеси у США XIX – початку XXI століть крізь призму поетичних творів афро-американської письменниці Н. Третевей.

Предметом дослідження є мотивуюча функція механізму конструювання повсякдення у поетиці Наташі Третевей на прикладі двох поетичних збірок «Beyond Katrina» та «Native Guard» під час осягнення курсу «Історія світової культури».

Теоретичною основою дослідження стали роботи зі структуралізму за авторством М. Бахтіна (теорія хронотопу [2]) та Ю. Лотмана (концепція простору, культури як тексту [10]). Дотичними були праці з психоаналізу пера З. Фройда (у площині аналізу ролі психології буденного життя та впливу несвідомого на вибори стратегій поведінки поеткою, що вплинули на сюжет творів) [21], К. Г. Юнга (для вивчення коренів символізму та архетипів у поетиці Н. Третевей) [22]. Розвідки з соціального конструювання П. Бергера та Т. Лукмана дозволили з'ясувати процес формування суспільного (буденного) тла для літературної творчості Н. Третевей з подальшою оцінкою реалістичності його відбиття у поезії [3]. Методологічну базу склали роботи вітчизняних літературознавців, що вивчали специфіку поетики як українських (Т Александрович [1], О. Брайко [5], О. Боронь [4]), так і зарубіжних письменників (Л. Гречуха [8], Н. Постова [19], Б. Стороха [20]).

Методологічна основа дослідження зумовлена сумою поставлених завдань, специфікою об'єкта та предмета літературного аналізу, а також характером обраних нами джерел. Це спричинило застосування комплексного підходу у вивченні поетики Наташі Третевей, що включає низку методів. Базу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні галузеві принципи наукового пошуку.

У процесі аналізу художніх текстів для опису сутності авторського світогляду Н. Третевей ми застосовували *феноменологічний метод*. За допомогою *історико-типологічного методу* визначили роль та місце творчого доробку поетки у літературному процесі США початку XXI століття, з'ясували специфіку тематики та мотивів написання її творів. Осібне місце належить *системному методу* дослідження, а також методу *контент-аналізу*, які дозволили перевести вербальну інформацію у числові показники, через квантитативні джерела розкриваючи систему цінностей поетки, яка часто функціонує на рівні підсвідомого.

Застосування *методики лінгвостилістичного аналізу тропів і фігур* дозволило виявити мистецьку індивідуальність Н. Третевей, з'ясувати множинність образного простору віршованих текстів та спектр стильових та жанрово-композиційних варіацій її поетичних творів.

Акцент у роботі стоїть не лише на аналізі поетики Н. Третевей з погляду історико-соціальних змін (у цьому нам допомогли *історико-культурний та історико-літературний методи дослідження*). Ми намагалися провести дослідження художньої унікальності віршів авторки з урахуванням специфіки її повсякдення. Це включало вивчення обставин її життя (застосування *методу life-history*). За допомогою методів психологічного аналізу, ми провели кореляцію цієї дійсності, яку змальовувала у творах мисткиня, з її життєвим досвідом. За можливості (коли джерела не мовчали про це у вигляді епіграфів до творів та інтерв'ю поетеси), ми зауважували на вплив літературної традиції та особистого художнього смаку Наташі Третевей на її власну творчість.

Поезія Н. Третевей – це дивна суміш філософії та рефлексії. Вона багатошарова і вимагає синкретичності підходу для проведення аналізу її як синтезу історико-культурологічного, літературного, психологічного продукту. Комплексний підхід допомагає краще зрозуміти непростий механізм конструювання повсякденної реальності у творчості Наташі Третевей, в якій діє вона сама, а також численні персоніфіковані та узагальнені персонажі її поезій.

Урахування етнокультурного фактору під час аналізу конструювання повсякдення афро-американською поетесою, зумовило поєднання низки кроспредметних методів. З-поміж них були *методи семантичного та архетипного аналізу*. Останній допомагав у з'ясуванні образних запозичень поеткою міфології, фольклору та загальнолюдської системи цінностей та символів. Значне місце відведене *семантико-когнітивному* аналізу. Він став у нагоді під час диференціації афро-американських етнокультурних поетичних образів, що ставали тлом конструкції «повсякдення».

Більшість образів, використаних Н. Третевей, – неявні, закодовані, прив'язані до певних моментів життя самої авторки та історії Америки, незрозумілі читачеві з першого знайомства з творами письменниці. Тому для їхнього тлумачення застосовувався метод *інтерпретаційно-текстового* аналізу. Для з'ясування семантики образів у конструюванні повсякдення, у дослідницькому арсеналі були методи *семасіологічного* (від слова до концепту) та *ономасіологічного аналізу* (від значення до слова).

Мотивація крізь біографічні студії: становлення особистості та джерела творчості Наташі Третевей

Застосування біографічного методу дослідження під час викладання історії світової культури має на меті пожвавити інтелектуальний рух здобувачів освіти від зацікавленості особистістю мистця через вивчення фактів його життєдіяльності до підсилення інтересу до його творчості. На тлі цього – до описуваного ним періоду, вплітаючи деталі біографії у контекст розвитку світової цивілізації та локальної культури. Це передбачає право вибору студентами джерела біографічних знань. Здобувач освіти повинен сам сформувати перелік авторів, біографічні тексти яких стали для нього репрезетативними та відповідають не лише інформативності, але й персональним естетичним уподобанням – у тому числі і смакові читача. Під час роботи з біографічним матеріалом на практичних заняттях викладач та студент повинні виступати як паритетні гравці – рівнозначні читачі біографічного тексту, не претендуючи на істину в останній інстанції, особливо коли мова іде про контраверсійну постать світової культури. Приклад життєвого досвіду Наташі Третевей як джерела творчих орієнтирів митця є прекрасним зразком цього. Він вимальовується з автобіографічних нотаток, заміток у блогах та енциклопедичних довідниках. Робота з ними актуалізує евристичні навички студента.

Американська поетеса Наташа Третевей народилася 26 квітня 1966 р. у місті Галфпорт, штат Джорджія, США. День народження дівчинки збігся із святкуванням Меморіального дня Конфедерації – свята, яке матиме свій відбиток у зрілій творчості поетеси. Її матір, темношкіра Гвендолін Ен Тьорнбоу, була соціальним працівником [67]. Батько, світлошкірий Ерік Третевей, – емігрант із Канади з міста Галіфакс з провінції Нова Шотландія, який опинився у повністю темношкірому штаті США у пошуках найдешевшого коледжу для навчання [54]. Згодом він став відомим у Штатах поетом та професором англійської.

Пара зустрілася у Державному Коледжі Кентуккі у місті Франкфорт у їхні студентські роки. Згодом закоханим довелося виїхати, аби мати можливість одружитися в сусідньому штаті Огайо. Змішані шлюби у багатьох адміністративних одиницях США були законодавчо заборонені. Навіть свідоцтво про народження Наташі стало підтвердженням нерівності національно-етнічних меншин: расу матері позначили як «кольорова», у той час як навпроти батька написали «канадець». І лише за рік після одруження батьків Наташі Верховний Суд країни скасував дискримінаційний нормативний акт під час слухання справи «Закоханні проти штату Вірджинія» [62].

Життя «кольорових» у часи формування світогляду майбутньої поетки-лауреатки США було складним. Дівчинка згадувала, як їхня родина часто ставала об'єктом уваги ультраправої організації Ку-клукс-клан; Н. Третевей навіть бачила, як горів хрест на подвір'ї рідного дому [48]. Згодом поетеса, згадуючи власні переживання у момент очікування наруги над родиною, напише вірш «Моя мама мріє про іншу країну». Наташа зізнавалася, що згодом хотіла зрозуміти, що могла відчувати не тільки дівчинка, але й темношкіра жінка під час вагітності, про яку країна хотіла думати як місце, у котре ось-ось мала б привести дитину. Відповідь у нею народжувалася уже тоді однозначною: мріяла про країну, позбавлену расового гноблення [68]. Поетеса знаходила й інші доволі неочікувані відповіді всередині своєї підсвідомості. Досвід дитинства змушував вірити, що жінка при надії, скоріше за все, розуміла себе свого роду психологічною вигнанкою у власній громаді. Такою ж мала бути, на глибоке переконання поетки, і її донька – «незаконно народженою» на рідній землі [95].

Власне, джерело таких роздумів – шлюб батьків Третевей – тривав недовго. Вони розлучилися у 1972 році. Шестирічній Наташі довелося жити навперемінку то з батьком у Новому Орлеані, штат Луїзіана, поки той працював над дисертацією в Університеті Тулейна, то з матір'ю та її вітчимом Джоелем Грімметтом у містечку Дейкетер (нині це житлове передмістя міста Атланта, штат Джорджія. Через такі роз'їзди дівчинка змогла побачити регіональні відмінності у ставленні до представників різних расових груп.

Перебуваючи з батьком, вона відчувала вплив культури «білих», у той час як з матір'ю їй доводилось жити у темношкірому середовищі. Саме в

дитячі роки у Наташі народилися перші вірші, до яких її надихав батько. Третевей згадувала, як у роки дитинства вони з Еріком Третевеєм та мачухою Кетрін Соніет, також поеткою, професоркою англійської мови, традиційно ходили вечеряти до чудових ресторанів Нового Орлеана, а потім подовгу сиділи на ганку чийогось будинку під вентилятором, розмовляючи про високоінтелектуальні речі. Це спонукало дівчинку обрати собі за зразок схожий уклад життя. В його осерді було одне – читати, писати і думати весь день, спілкуючись із цікавими людьми [77].

Улюбленими поетами дитинства поетеса називає Радьярда Кіплінга, Роберта Фроста та власного батька, хоча й зізнається, що часто не розуміла його віршів [34]. Уже згодом дівчина стала редактором газети Старшої школи Ріден у містечку Стоун Маунтін, штат Джорджія (нині – передмістя мегаполіса Атланта). Там вона зробила свої перші кроки у прозі, писала короткі оповідання та фантастику [24].

У 1985 р. Наташа залишилася напівсиротою. Після розлучення з другим чоловіком, її мати була застрелена ревнивцем [72]. Молода поетеса опинилася не межі депресії. Забути про втрату матері не дозволяли ні навчання на першому курсі Університету Джорджії у місті Афіни, ні її участь у команді групи підтримки. Та вона знайшла вихід із душевної пастки у творчості.

Разом із віршуванням прийшла не лише розрада після втрати родительки, але й чергова хвиля розпачу. Почалася зневіри у власних силах. Дев'ятнадцятирічна Н. Третевей вагалася, чи зможе стати поетесою. Багато в чому негативну роль відіграв, як недивно, батько-поет. Згадуючи дитячі роки, Наташа змальовувала Еріка Третевея таким, що вечорами любив після віскі грати на гітарі, декламуючи власні вірші. У них однин із головних персонажів була донька. Наташа завжди зображувалася ним бідною студенткою, доля якої була сповнена жалю та печалі.

Це спонукало Н. Третевей до власної творчості. Їй хотілося показати батькові невідому сторону свого особистого життя, яке було не таким вже безнадійним, як той вважав [39]. Неоднозначним був перший досвід публічного виступу з таким біографічним віршом. Уперше тато та мачуха прочитали творіння молодої Н. Третевей після чергової сімейної вечері. Цей досвід був жахливим для дівчини-підлітка. Її батьки-професори просто рознесли його в друзки. Молода Третевей відверто розридалася на критику і пообіцяла, що ніколи не напише нічого нового. Хоча з віддалі років поетеса визнавала, що тоді найгірший вірш не можна було собі навіть уявити. Він був зразком банальності, сентиментальним та сповненим кліше [77].

Першим «постійним читачем» творчості майбутньої знаної поетки був вітчим. Він просто без дозволу перечитував щоденник Наташі, де вона розміщувала свої вірші-роздуми. Саме тоді поетеса вдалася до відчайдушного та сміливого кроку – звертатися до названого батька напряму зі сторінок свого щоденника [46]. Одним з таких публічних творів (сама поетеса вважає його

другим за «датою народження») був вірш «Зебра», написаний у середині 1970-х років. Свою назву він отримав через глузливе прізвисько, яке мала Наташа у Новому Орлеані за свою змішану кров. У ньому авторка намагалася змалювати не стільки власні почуття та своє минуле, скільки показати людську залежність від мови, штампів та законів, що пронизує історію країни наскрізь [34].

Перша умовна збірочка поетеси зберігається у музеї бібліотеки її початкової школи Венеціан Хіллз у місті Алабама. Н. Третевей згадує, що книжечка третьокласниці була сповнена простенькими дитячими римами про відомих людей, таких як Джордж Вашингтон та Мартін Лютер Кінг. Її учитель початкових класів вручив книжку бібліотекарці, і та гордо поставила літературне творіння Наташі на одну з поличок шкільної книгозбірні [24].

Ще дитячий потяг до читання вплинув на вибір профілю навчання поетеси. Наташа Третевей отримала ступінь бакалавра англійської в Університеті Джорджії. Згодом Університет Холлінса присудив їй ступінь магістра мистецтв із англійської мови та творчого письма. А у 1995 році поетеса здобула ще одну вищу освіту в Університеті Массачусетса Амхерстін – ступінь магістра мистецтв із поезії. За численні заслуги на поетичній ниві Наташа Третевей отримала також почесний ступінь від Державного Університету Делта штату Міссісіпі, а у травні 2010 року була удостоєна звання почесного доктора Університету Холлінса.

Кар'єра Н. Третевей розпочалася у 1997 р. у стінах Університету м. Оберн у штаті Алабама на посаді доцента англійської філології. За 4 роки вона стала штатним професором англійської в Університеті Еморі та обіймає почесну посаду завідувача кафедри поезії Філліса Вітлі. Наступним місцем роботи поетеси упродовж 2005–2006 рр. було місце професора документознавства та американських студій в Університеті Північної Кароліни у місті Чепл Хілл та в Університеті Дюка у місті Даремі у штаті Північна Кароліна [91]. Упродовж 2005–2006 навчального року жінка була професором документальних і американських досліджень об'єднаної кафедри імені Ліхман Бреді в Університеті Дьюка і в Університеті Північної Кароліни в Чапел-Хілл. У 2009 році Третевей працювала співробітником фонду Джеймса Велдона Джонсона з афро-американських досліджень у Бібліотеці імені Байнеке Єльського університету [67].

Певний час місцем роботи Наташі була Бібліотека Конгресу США (2012–2014) та Коледж Еморі (до 2017 р.). Навіть на робочому місці Третевей тісно пов'язана з творчістю. Декан Коледжу мистецтв і наук Еморі Робін Форман зауважував, що поезія стала джерелом життєдайної енергії на території кампусу університеті значною мірою через блиск таланту самої Наташі [49]. Поетеса викладала творче письмо. Своїм завданням в аудиторії вважали допомогти студентам «впрягти їхні природні таланти та здібності у збрую форми, правил та норм складання віршів» [40]. Молодь зізнавалася, що

просто бути в аудиторії, де викладає Третевей, уже було дивом для них. Вона заряджала їх позитивом та обнадійливою енергію, надихала бути відкритими до поезії і вчитися любити її [52]. З вересня 2017 року Н.Третевей після 16 років викладання в університеті Еморі перейшла на роботу на факультет Північно-Західного університету членом опікунської рада та професором англійської мови.

Жінка 2008 року штату Джорджія, Наташа Третевей є лауреатом численних конкурсів та премій [92]. Серед них – звання поетки-лауреатки штату Міссісіпі. Поетеса зізнавалася, що ця нагорода для неї особливо важлива через те, що вона сформувалася як митець саме на просторах цього штату [90]. Письменниця є лауреатом стипендії від Фонду Гуггенхайма (the Guggenheim Foundation) 2003 р., обраною з-поміж 2,8 тис. претендентів [32]. Поетеса удостоєна премії Фонду Рокфеллера, програми стипендій Бантінга в Інституті Редкліфф за перспективні дослідження при Гарвардському університеті та Національного фонду мистецтв [67]. У 2011 р. ім'я Третевей було внесене до Зали письменницької слави штату Джорджія [65], а їй самій вручили нагороду Інституту мистецтв та науки Міссісіпі за збірку «Після Катріни…» [25]. У 2012 р. за збірку «Поневолення» вона номінувалася на премію NAACP Image, нагороду Американської Національної асоціації сприяння прогресу кольорового населення [45]. Одна з найостанніших нагород поетеси – премія Вільяма Мередіта у номінації «Поезія» 2014 р. та Премія Хайнца у галузі гуманітаристики за 2017 р. [26; 87].

У червні 2012 року вона була названа дев'ятнадцятим Поетом Лауреатом США [64]. Бібліотекар Конгресу Джеймс Біллінгтон зізнався, що був неймовірно здивований і приголомшений класичною якістю та багатством і різноманітністю структур, за допомогою який Третевей доносила свою поезію. Коли він почув її вірші на Національному Книжковому Фестивалі, його найбільше вразила майстерність, з якою поетеса заглиблювала читача у людську трагедію через поєднання особистого досвіду та історії рідної країни. Упродовж терміну на посаді Наташа зустрічалася з читачами у Вашингтоні у «робочі дні».

У 2013 р. Третевей була вдруге названа поетом-лауреатом. Бібліотекар конгресу Д. Біллінгтон зауважив, що перебування Наташі на посаді мало неймовірний успіх, та й працівники закладу були вражені планами Третевей на майбутнє [51]. У травні 2014 року добігло кінця її повторне перебування на цій посаді. Упродовж другого терміну вона брала участь у створенні ряду телерепортажів на каналі PBS. У нічному випуску NewsHour вона вела цикл передач з проекту «Де живе поезія». Головною метою нічного шоу було дослідження соціально важливих питань, що турбували країну, крізь призму поезії. Так, у першому епізоді програми поетичні зустрічі відбулися з пацієнтами Центру пам'яті Нью Йорка [50], студентами Гарвардської

медичної школи поета та професора Рафаела Кампо [88], а також із неповнолітніми ув'язненими колонії району Кінг біля Сіеттла. Останній візит для Наташі особливо значний, бо її рідний брат почав писати вірші саме у в'язниці [69].

Прикметно, що вона трохи змінила традиції лауреатів, закладених ще у 1937 р. Замість традиційних Офісних годин, Н. Третевей запровадила «Офісні години у дорозі», коли вона зустрічалася з читачами в турне по країні [51]. Наташа вдало поєднує різні види мистецтва у пропагуванні культури. Так, вона неодноразово ставала ініціатором проведення вечорів читання поезії під музику різних історичних епох. Однією з таких зустрічей був вечір музики XIX століття, організований разом із Товариством камерної музики Атланти університету Еморі взимку 2013 р. [53] або ж вечір пам'яті відомого ірландського поета-драматурга, лауреата Нобелівської премії Шеймаса Гіні [73]. До речі, за активну просвітницьку діяльність у тому ж 2013 р. поетеса була удостоєна звання члена Національної академії мистецтв та наук [47].

Мотиви візуалізації

Методика роботи в курсі вивчення повсякденності орієнтована на використання активних прийомів навчання у вищій школі. Це передбачає організацію дослідницької і творчої діяльності студентів на кожному практичному занятті. Для цього формуються переліки проблемно-пізнавальні завдання, зав'язується дискусія або ж діалог під час аудиторного занятт. Молодь задіяна у підготовці доповідей і повідомлень на основі мікродосліджень, пов'язаних із аналізом пам'яток культури, котрі описують чи характеризують життєве середовище досліджуваної епохи. Одними із таких практичних робіт є аналіз візуальних джерел – творів образотворчого, просторового мистецтва та фотографій. Особливо ж актуальними вони стають, коли зображення тісно переплітається зі словом очевидців у щоденниках та інших его-документах.

У своїй творчості Наташа Третевей звертається до різноманітних літературних форм. Серед найрозповсюдженіших – вільний вірш, сонет та вілланела. Сонет – це вірш, який має чотирнадцять рядків п'ятистопного або шестистопного ямбу. Вілланела ж має 19 рядків, а також повторювані строфи. Тематичною основою її творів стає історія та досвід її власної сім'ї. Більшість її автобіографічних робіт торкаються проблем расизму, пристосування до суспільства змішаних пар, а також проблеми сприйняття людей з іншим кольором шкіри. Не дивно, що найуживанішими дуальними образами є чорне та біле, рідне та чуже, сільське та міське, пам'ятне та забуте.

Найчастіше вона фокусується на темах, пов'язаних з історичним минулим та сьогоденням. За словами губернатора штату Міссісіпі Хейлі Барбор, слава до Третевей прийшла саме за змалювання минулого штату загалом та узбережжя затоки Міссісіпі зокрема [59]. Бібліотекар Конгресу Джеймс Біллінгтон зауважив, що її творчість – це піднімання нагору пластів

історії – прастолітньої та дитячої, місцевої та національної, – з єдиною метою – показати нам ті перепони та боротьбу, з якими ми всі зустрічаємося на своєму шляху [49]. Та й сама поетеса стверджує, що у творчості їй найголовніше цікавить саме історія, а вже потім вона починає роздивлятися, як вона переплітається з її особистим минулим та минулим її родини [34]. Прикладом цього є книга «Домашня робота» (Domestic Work). В основі цієї збірки лежать спогади про виснажливу роботу її бабусі як хатньої робітниці. Вона просякнута повагою онуки до витривалості афро-американки з минулого. Поетеса вдало нанизує на канву особистих переживань суспільні проблеми цілого покоління; і робить це з неймовірним відчуттям ритму.

Поштовхом до написання твору стало знайомство поетеси із творчістю іншої лауреатки Пулітцерівської премії 1987 р. Ріти Доув. Ще під час першого року навчання в аспірантурі батько познайомив її з книгою «Томас і Б'юла», що описувала життя праматерів Ріти Доув. Воно допомогли зрозуміти Наташі, що вона здатна писати про життя своєї бабусі, і ці вірші будуть частиною літературного спадку не менше за інші творіння. Прикметно, що літературна премія Cave Canem Poetry Prize 1999 р. за дебютну збірку афро-американського поета була присуджена Наташі саме за книгу «Домашня робота», головою ж комісії була Р. Доув [70]. Третевей зазначає, що, вирісши у штаті Міссісіпі з його неспокійною та насильницькою історією, посеред «жахливої краси», вона відчуває, що отримала від самої долі багато матеріалу для використання у роботі письменника на довгий час [39].

Джерелом натхнення для окремих віршів були старі фотографії. Оглядачі з «Журналу Еморі» зазначили, що вона насправді виймає з минулого пам'ять предків, неначе старі фотографії з коробки, пробуджуючи мрії – такі об'ємні, що їх складно втримати всередині, але разом із тим такі ризиковані, щоб їх озвучувати [24]. Поетеса визнає, що для неї фотографії є віконцем, яке показує не лише те, що на них, але й тим отвором, крізь яке можна розгледіти все те, чого на фотокарточках немає [34]. Скажімо, у творі «Три фотографії» вона змальовує вісьмох жінок, «які дивляться з фотографії, / говорячи: «Пам'ятай» [56]. Сама поетеса констатує, що поштовхом до видання збірки стало накопичення творів, що змальовували буденну роботу: не лише роботу по господарству, але й роботу по самопізнанню, по формуванню відносин з тими, хто поруч і з тими, хто давно вже відійшов у небесні світи [24].

Іншим прикладом її творчості після знайомства з фотографіями минулого є її друга збірка, яка побачила світ у 2002 році – «Офелія Беллока». Це невелике за обсягом видання, у якому на 48 сторінках розміщено 29 віршів (здебільшого білих), більшість з яких написані у формі листа або щоденникових записів. Проститутка Офелія, яка постала як збірний образ жінок, спійманих об'єктивом фотографа початку XX століття, скромно і пристойно деталізує особливості своєї роботи. Головним об'єктом постають

переживання й роздуми жінки, що змушена шукати себе у світі. Наташа зазначала, що у такий спосіб хотіла переосмислити свої власні стосунки «кольорової» жінки в глибині Півдня, а також змалювати проблеми жінки як такої. Недаремно, бо й сама героїня твору, Офелія, здобула освіту, та й до борделю подалася тільки від нужденності, коли скінчилися гроші.

Колекція творів отримала схвальні відгуки критиків та читачів. У 2003 році поетеса була удостоєна за неї книжкової премії Інституту Мистецтв та Поезії Міссісіпі. Поштовхом до написання були фотографії повій першої половини XX століття, зроблені І. Дж. Беллоком у печально відомому районі Сторівіль міста Новий Орлеан. На фотографії 1910–1912 рр., що так вразила поетесу, жінка на ім'я Офелія сидить, відвернувшись від камери, склавши руки на колінах. Уся її поза виказує, що жінці абсолютно незручно сидіти. Темне волосся зав'язане в пучок, а модна сукня оббита хутром. Навколо неї квіти – на подушці, на товстому килимі, навіть на її стегнах. Достеменно не відома й раса героїн [77]. Очевидно, вона була мулаткою – квартероном (мала 1/4 негритянської крові) або ж октороном (мала 1/8 негритянської крові) та мешкала в одному з Окторонських будинків міста на кшталт Willy Piazza's Basin Street Mansion або Lula White's Mahogany Hall [40]. Її буденне ім'я – Віолетта. Проте, інколи у борделі її називають Офелією за її мовчазність та схожість із шекспірівською героїнею, а часом – Африканською фіалкою Віолеттою за її внутрішній вогонь. Певні риси особистості поетеса брала із власного досвіду. Наприклад, описуючи стосунки Офелії з батьком, Н. Третевей згадувала, як її родитель зустрічав її після довгої розлуки і одразу хапав за руки, аби пересвідчитись, що нігті у дівчинки в порядку і доглянуті. Те саме робив і книжковий батько з Віолеттою-Офелією після довгих розставань.

Наташа згадувала, що, побачивши фотографію Беллока, одразу мала сюжетні паралелі з іншим відомим автором – картиною англійського художника XIX століття Джона Еверетта Мілле «Офелія». На ній зображена мертва героїня твору У. Шекспіра у водах річки у Данії, посеред зеленавого пейзажу. Уперше поетеса побачила її на обкладинці однієї зі шкільних читанок. А згодом, уже в аспірантурі, стикнулася з фотографіями Беллока під час опанування предмету «Матеріали до вивчення американської культури» і була зачарована схожістю двох робіт.

Одразу після закінчення заняття Наташа кинулася до бібліотеки, і, всівшись під стелажами у купі фотографій Беллока, написала перший вірш, який і став головним для збірки. Згодом поетесі довелося вивчити велику кількість матеріалів з архівів та альманахів, аби з'ясувати погодні умови краю, кількість дощових днів, чи були пошесті москітів, з рештою, якою була каналізаційна система міста [40]. Книга мала резонанс у читачів, що навіть композитор Стів Еверетт у 2008 р. написав камерну оперу «Погляд Офелії» на основі збірки Н. Третевей [83].

Невичерпним джерелом натхнення поетеси є її любов до пошуку втрачених особистих історій. За словами поетеси, вона часто сама не знає напевне, про що писатиме, допоки не зануриться у роботу в архівах [34]. Таким, на приклад, був її доробок, що вийшов у світ як збірка «Рідна Гвардія» (Native Guard), що вийшла у 2006 році отримала Пулітцерівську Премію 2007 р. [38]. У день оголошення премії Наташа була на парах і не приховувала емоцій: коли дізналася про перемогу – закричала у коридорі, а студенти привітали улюбленого викладача аплодисментами [42]. Н. Третевей відчуває, що її поетичне покликання – допомогти розкрити забуті або спотворені сторінки афро-американської історії США [34]. Бібліотекар конгресу Дж. Біллінгтон зауважив, що це було саме те літературне полотно, яке було здатне своєю класичною якістю говорити із найширшою аудиторією читачів [49]. З приводу тематики збірки, Н. Третевей зауважує, що поети з Півдня звикли пояснювати свій стиль а тематику тим, що вони з того регіону, який програв війну. Проте, Наташа, відносячи себе до цієї когорти, уточнює, що це робить поетів заручниками колективної пам'яті. А такі думки роблять з афро-американців аутсайдерів, навіть тоді. Коли майже 200 тисяч з них боролися за свою свободу у Громадянській війні [74].

Перша частина книги – це присвята покійній матері; друга – полеглому афро-американському солдату, що загинув у часи Громадянської війни у США; третя – пошукам загубленої історичної правди самою поетесою та її сучасниками. Поштовхом для написання стало знайомство Н. Третевей з маловідомими сторінками її краю. Через те, що Наташа народилася у День Конфедерації, вона зізнавалася, що була приречена рано чи пізно звернутися до теми Громадянської Війни у своїй творчості. Ще дитиною поетеса часто відвідувала пам'ятні місця часів Громадянської війни. Одним із них була в'язниця для бранців-конфедератів на Шіп Айленді у штаті Міссісіпі. За часів дитинства їй мало розповідали про реальну історію місцини, про яку вона дізналася, будучи вже дорослою. Поштовхом до написання книги стала розмова у ресторані. Під час спілкування з бабусею, у розмову втрутилася незнайомка, яка сказала, що Н. Третевей має знати щось більше про Шіп Айленд, і відправила її до місцевої бібліотеки [34].

Виявилося, що охоронцями у ній був перший офіційний повністю чорношкірий полк Союзної армії – Національна Гвардія Луїзіани. Саме це лягло в основу одного із центральних віршів збірки – «Монумент», – який також пов'язаний з могилою її матері. Справа у тому, що навіть на початку XXI століття могила матері Наташі стояла практично без розпізнавальних знаків на цвинтарі у місті Галфпорт. Наташа ніяк не могла примусити себе поставити пам'ятний знак убитій з прізвищем вітчима-убивці. Так само вона не могла написати на пам'ятнику й прізвище від першого шлюбу (Третевей), бо це б образило б її зведеного брата – єдину гарну річ, як казала Наташа, що залишилась від другого шлюбу матері. Тому довгий час, єдине, що

відокремлювало могилу неньки, був простий шматок металу [86]. Нині ж Н. Третевей упевнена, що Пулітцерівська премія є найвищим монументом, який донька б могла встановити матері [97].

По суті твір планувався як звеличування усіх тих, хто пав у боях Громадянської Війни; він разом із ти мав би примирити саму поетесу з її рідним краєм. Н. Третевей зізнавалася, що доволі часто як великі національні, так і дрібні сімейні історії ховалися під уламками таємниць та недомовок, які слід було прибрати рано чи пізно [100]. Сама поетеса зазначала, що ідея вірша з'явилася у період, коли наближалася двадцята річниця смерті її матері. Н. Третевей була на пробіжці у своєму рідному містечку Дейкетер. Її увагу привернули надгробні камені у конфедеративній частині міського кладовища. Їй здавалося, що полеглі воїни хотіли, аби їх згадали. Тому, прийшовши додому, вона почала писати вірші, присвячені воїнам Конфедерації, які раптом наповнилися змістом про її матір [34]. Наташа хотіла не просто провести паралель з похованою історією своєї родини та рідного краю, а стати, як вона сказала, «Рідною гвардією» (Native Guard) пам'яті її родительки [75].

Загалом видання становить собою описання життя колишнього раба у форті, що писав листи додому за неписьменних або військовополонених та своїх однополчан [38]. Роблячи огляд книги, поетеса Ріта Доув зауважила, що Наташа вибирала для книги найнеочікуваніші, найтремтливіше надії, що супроводжують найпотаємніші наші мрії. Вона робила це, аби нагадати читачам, що усе наше показне життя сповнене любові до самих себе і ми звертаємося до нашого минулого, аби знайти у ньому сили для подальшого шляху [49]. Поетеса зазначає, що у виданні вона намагалася розкрити якомога більше значень слова «Рідний» (Native). Мова йдеться і про рідного сина (Native Son), і про корінних американців (Native Americans). Н. Третевей не приховує, що писала книгу з такою назвою, аби показати якомога більше паралелей у мові – слів, які мають спільний початок «nat-»: «native:» national, Natasha, nativity, national і т.д.

Цікаво, що саме ці паралелі дали назву її наступній книзі «Поневолення» (Thrall). Під час пошуків визначення слова «native» в оксфордському словнику англійської мови, перше, що знайшла поетеса, було визначення його як «того, хто народжений під чиєюсь владою, нащадок прислуги, який успадковує їхній статус». Це і спонукало її проводити паралелі «рідної» історії з історією поневолення на берегах Міссісіпі: поневолення обов'язком, коханими, мовою, ідеями, знаннями та владою [34].

Третевей і себе позиціонує як «рідну доньку Міссісіпі», яка покликана дослідити розриви між суспільною та індивідуальною пам'яттю. Книга «Рідна гвардія» настільки сколихнула громадськість, вона була адаптована для сцени. Прем'єра вистави відбувалася 1 жовтня 2014 р. у Театрі Альянсу міста Атланта у межах святкування 150-річчя Громадянської війни. Сюзен Бут, режисер вистави, говорить, що поезія Н. Третевей проникає в саму ДНК

людини і очищує нас [96]. Як відлуння книги «Рідна гвардія», була проведена і тематична виставка з колекції Бібліотеки рідкісних видань університету Еморі у лютому 2014 р. На ній були представлені композиції, створені з фотографій, листів, журналів та книг часів Громадянської війни [55].

Поетка-лауреатка США Наташа Третвей традиційно вважається майстринею елегійної поезії. Основнимсюжетм чи не всіх її книг є невирішена з підліткового віку проблема втрати матері. Проте, діапазон поетичних форм і засобів ліричного вираження доволі широкий. Це і стрункі сонети, і вільні вірші, і елегантні вілланели, і розлогі балади. Її збірки по суті нагадують вербальний пам'ятник представникам етнічних меншин континенту: рабам змішаної раси колоніальної Мексики, афро-американським солдатам Громадянської війни, повії-квартеронці з Нового Орлеану початку ХХ століття та темношкірій домашній прислузі ХХ століття.

На вибір тем своїх ліричних полотен вплинули віхи її особистісного становлення. Вона уже з дитинства стала чужою серед своїх і своєї серед чужих – дитям змішаної раси. Її білий батько і чорношкіра мати не могли законно одружитися в штаті Міссісіпі, а дівчинка постійно жила з відчуттям психологічного вигнання. Це стало базисом для її першої збірки «Домашня робота» (2000 р.) та колекції «Поневолення» (2012 р.). не дивно, що саме двокольорові жителі Америки стають гловними акторами її поезії. Вони ж будуть і в центрі мемуаристики «Після Катріни», циклу роздумів про власну сім'ю, афро-американську громаду та природне середовище узбережжя Мексиканської затоки.

На творчість поетки значний вплив справили Енн Франк та Шеймус Хіні. Особливо ж помітна роль Ріти Доув у формуванні емоційності поезії авторки.

Пізнавальна мотивація крізь вивчення концептів художньо-естетичного мислення митця

Ми переконані, що викладач формує середовище для розвитку пізнавального інтересу здобувачів вищої освіти до історичного періоду, до учасників соціокультурних подій і до специфічних оточуючих людей і до особистостей. Такий підхід через занурення у его-документи доби дозволяє студентам сприймати себе частиною того цивілізаційного процесу, який вони вивчають у курсі.

Пізнавальна мотивація студентства впливає з потреб молоді у яскравих враженнях. Їх, безперечно, може дати робота з культурними джерелами. А особливо ж із автобіографічними документами та створеними на їхній основі творами мистецтва. Не варто недооцінювати і прагнення до цілеспрямованої самостійної науково-пошукової діяльності. Часто суб'єктивні відкриття, зроблені здобувачами вищої освіти, були вирішальним та персонально вагомим мотивом навчальної діяльності. Саме це і стимулювало їхню плідну, цілком усвідомлену навчальну роботу.

Нерідко саме робота з его-документами давала студентам знання справжнього змісту повсякденності в ту чи іншу епоху. Це ставало для майбутніх культурологів особистісно значущим відкриттям. У подальшому відбувалася переоцінка ваги нової інформації від здавалося б поширених і до того добре вивчених об'єктів минулого та творів мистецтва. Для студентства неабиякого значення у ході вивчення історії світової культури крізь призму повсякдення стає проблема самопізнання. Саме знайомство з чужим досвідом щодення, вивчення ціннісних орієнтирів людей інших епох, і стають головним пізнавальним мотивом, особливо якщо ці люди були ідейно чи духовно дотичними для дослідника. Таким чином, освітні компоненти культурологічного знання набувають нового змісту, отримуючи персональне забарвлення. Серед таких прийомів є робота з концептами у творчості поетеси Наташі Третевей. Всі вони глибоко індивідуальні і мають багато спільного у долях сучасної молоді.

Доволі багатоманітними є спроби визначити головну тематику творчості поетеси. Аналіз літературознавчих праць та есе дозволяє виділити декілька поглядів на ідейні орієнтири поетки-лауреатки. Серед них визначимо концепт дому, пам'яті, тему дискримінації, ідеї болю та катастрофи.

Концепти «Дім» та «Біль» у поезії поетки-лауреатки США

Ряд критиків найперше звертає увагу на специфічний «домашній дух» віршування Наташі Третевей. Образи, створені мисткинею, так чи інакше обертаються навколо простору рідного маєтку. На тлі інтер'єру та опису присадибної ділянки вона формує власний всесвіт. Теорія повсякдення закріпила у свідомості людей поверхневе уявлення про термін як про простір первісного досвіду. А це у свою чергу провело паралель між повсякденням та домом людини. Тому конструювання повсякдення у творчості Н. Третевей чи найперше має тлумачитися як опис Дому.

У збірці «Native Guard» авторка 13 разів вживає слово «home». Батьківський дім стає одним із головних локусів повсякдення у її творчості. Та й сама назва збірки «Рідна гвардія», тлумачення її змісту поеткою та вступний вірш «Теорії часу та простору» є як прямими, так і опосередкованими доказами первинності саме дому над усіма іншими вимірами космосу Н. Третевей. Декодування системи символів, пов'язаних з батьківською оселею, стає можливим лише за умови оперування біографічним відомостями з життя митця. Інакше сюжетні лінії стають занадто загальними, а емоції, що породжують твори, умовними.

Кетті Кьорлінг Стідлі доходить до висновку, що у центрі творчості опиняється не просто дім, а місце рівноваги часу та простору [35]. На противагу їй, Керрі Шіперс пропонує тлумачити такі «поетичні повернення» не як спробу винайдення балансу, а як заклик до розуміння глибини незворотних змін. Вона акцентує увагу на ідеї того, речі втрачають свою

первинну цінність та набувають нових значень по мірі нашого віддалення від них. Апелюючи до першого вірша з книги «Native Guard», формулює його так: «що означає дім після того, як ми підемо...?» [82]. І якщо після ознайомлення з творчістю Н. Третевей вона лишає це питання відкритим для кожного читача, то Кетті Кьорлінг Стідлі пропонує однозначний висновок: «Дім – це не місце, звідки я біжу, а місце, куди я вертаюся [35]».

Неймовірно тісно до висвітлення концептів дому та пам'яті стоїть тематика болю: домашнього насилля, насилля над власною та національною пам'яттю, забування фізичного та душевного болю, тримання образи у спогадах.

Арішбер Кордова переконана, що саме тема болю стає визначальною для всієї збірки «Native Guard». Критик зауважує, що вступний вірш «теорії часу та простору» насправді лише про питання прийняття трагедії. Для неї цей твір ніщо інше, як показ болю минулого навіки тісно прив'язаним до самої особистості Н. Третевей, куди б вона не прямувала. У минулому поетки джерелом цього розуміють жорстоке вбивство матері вітчимом. Ця трагічна подія тлумачиться літературознавцями як визначальна у формуванні художнього світу мисткині [33]. Керрі Шіперс наголошує, що саме горе втрати матері лягло поверх болю втрати частини самої себе в ієрархії тогочасного суспільства [82].

Наташа Третевей дійсно часто вдається до варіацій опису фізичного болю. Причому використовує його з різною метою. Таким є апеляція до страждання у творі «Боєць-аматор» зі збірки «Домашня робота» (2000 р.). Її батько, професор літератури, описаний у ньому як любитель читати та вчитися, як чоловік з «ніжними руками», однак через алегорії з досвідом боксера-аматора Наташа Третевей утверджує бачення життя як битви за місце під сонцем. Критики з Kirkus Reviews лише утверджують у думці, що головний посил у зверненні до образу болю у творах поетки – це вкорінене з дитинства розуміння того, що «жити означало страждати втрачати» [23].

І справді, увесь вірш «Боксер-аматор» – це еволюція поєдинку людини з самою собою та дійсністю [93]. Перший раунд – боротьба з незатишним домашнім середовищем, бажання утекти від негараздів у власну реальність. Маленький хлопчик страждає настільки від дискомфорту дисфункційної сім'ї, що йому за краще проводити світловий день деінде, аби не у стінах дому; йому морально вигідніше вечеряти у холоді темної кухні, аніж у компанії тих, хто розхитує його дитячий всесвіт:

«he had come to boxing,
as a boy, out of necessity – one more reason
to stay away from home, go late
to that cold house and dinner alone
in the dim kitchen»).

Другий раунд – цілеспрямована використання сили супроти тих, хто слабший фізично та морально. Таким спочатку стає вітчим (головне джерело неспокою), а згодом – супротивники на рингові у залі міста Галіфакс. Злість стає інструментом заробітку. Біль починає приносити плоди і задоволення:

«Perhaps he learned
just to box a stepfather, then turned
that anger into a prize at the Halifax gym».

Третій раунд – змагання з природою. Науковець, він почав поступово втрачати зір – те, що робило його корисним, те, що уможливлювало заняття улюбленою справою. У цьому важкому психологічному стані чоловік починає експлуатувати біль для приглушення безсилля. І далі поетка перераховує вчинки родителя, які ставлять його на межу здорового глузду та авантюризму: ковтати тарганів у барі на спір, намагатися втілити мрію стати тореадором. Усе це – всупереч власній аристократичній природі (вона описує, як чоловік з тендітний руками у ярості до крові розбивав їх у боксерському клубі:

«And at the gym
on Tchoupitoulas Street, he trained
his fists to pound into a bag
the fury contained in his gentle hands.

Мета всього визначена поетесою лаконічно: «living meant suffering, loss». Вона підсумовує, що могло здаватися, ніби біль перетворював її батька на іншу людину, переправляв його в інший простір. Проте, відчувати біль і означало по-справжньому ужити.

Іншу форму набуває душевний біль через невідповідність стандартам краси. Поетка формулює цю ідею від твору до твору, підводить читача поступово, розкриваючи усі підводні камені. Так, у вірші «Cameo» Третевей на фоні виснаження від важкої праці чоловіків на пристані та жінок у домашньому господарстві вимальовує, здавалося б, піднесено вишикуваний образ матері. Поетка згадує, як у дитинстві, лежачи у ліжку, дивилася, як її мати одягається при світлі масляної лампи, готуючись вийти у світ. Однак, уже у вірші «Hot Combs» виявляється, що ця краса була вистражданою – потребою бути «не собою» серед чужих. Наташа описує, як спекотне повітря кухні змушувало обриси матір ніби світитися, коли та витягувала плойку з вогню, аби привести до ладу неслухняне кучеряве волосся. І підсумовує: «її обличчя ставало дивно красивим, / як це можуть зробити лише страждання» [23].

Рафаель Кампо в своєму огляді для «Prairie Schooner» прямо називає гарячий гребінець своєрідним інструментом тортур. Для нього він ніщо інше, як створений людськими руками пристрій, призначений для обслуговування расистського ідеалу краси. Хоча й зауважує, що кінцева мета – показати крізь біль і знущання істинну красу жінки-афро-американки, яка все одно перевершує всю ганьбу, яке чинить їй інструмент [31].

Джоан Вайлі Голл назвала цей сонет зі збірки «Домашня робота» балансуванням між задоволенням та болем. І перший біль – не материнський, не фізичний, а душевний біль від спогадів самої Наташі Третервей. Вона описує, як знайдений у магазині дешевих товарів старий прилад для волосся викликав перед очима образ її померлої неньки – з тонкими зап'ястками. Із зігнутою шиєю, у незручній позі під час нагрівання гребінців біля печі для щоденного ритуалу краси [44].

У цьому вимальовується окрема іпостась болю – персональне страждання автора через ностальгію та самобичування. Поетка не відмовляється від подібних закидів. В одному з інтерв'ю вона зізналася, що є надзвичайно ностальгічною людиною. Почуття суму за минулим у неї можуть викликати найдрібніші артефакти, як, скажімо, такі старі гарячі гребінці. Шукаючи межу болю від спогадів, Третевей погоджується з роздумами поета Річарда Гюго, який зауважував: «якщо ви не ризикуєте почуттями, то ви насправді не пишете. Тому я думаю, що ризикую цим кожного разу, коли вдаюся до вірша. Сподіваючись, що я все здолаю, але я точно ризикую» [61].

Черговою стороною болю можемо назвати образ страждання за всіх, конструювання постаті літературного героя, який би, наче Христос, терпів муки за ближнього та усіх невідомих. Звернемо увагу, що у своїй розвідці Джоан Вайлі Холл також акцентує увагу на подібні біблійні мотиви у збірці «Рідна гвардія». Н. Третевей подає опис життя солдата, який отримує ряд міфологічних рис. Першим сприяє цьому його народження у бідній родині восени у «час збору врожаю» – релігійного Нового року. Далі вся доля ніби перегукується сюжетами та локаціями з долею Спасителя: він приписаний до церкви Вознесіння, живе у штаті рабів Луїзіана, і сам виходить з рабства у тому ж віці, коли був розп'ятий і воскрес із мертвих Христос.

Через опис болю, який на собі відчуває головний герой поетичного циклу, Третевей створює оповідь про жахливі масштаби расової несправедливості в Америці. Гвардієць згадує свого однополчанина, чорношкірого солдата, який одного разу зняв сорочку під час робіт і відкрив світові спину, розкреслену шрамами з часів рабства. Більше того, Наташа Третевей демонструє, що і «свої», офіцери Штатів, янкі, можуть бути такими ж жорстокими, як і латифундисти конфедерації. Хоча Рідна гвардія і боролася за Штати, приниження ставало частиною повсякдення. Моральне страждання починається уже в умовах самоідентифікації. Їх не назвати піхотою, а лише юнітами постачання. Навіть наряди, які їм виписували, характеризувалися як «робота негрів» [44].

У контексті використання концепту болю, слід зауважити й звернення поеткою до опису частин тіла для підсилення відчуття страждання. У вірші «Що таке докази» вона зображує тяжкі травми матері, щоб продемонструвати несправедливість у ставленні до жінки. Матір Третевей систематично

приховує під шаром макіяжу синці від побоїв чоловіком, бажаючи втекти, шукаючи виходу, але не знаходячи його, – німа та безсила:

«Not the fleeting bruises she'd cover
with make-up, a dark patch as if imprint
of a scope she'd pressed her eye too close to,
looking for a way out».

Наташа бачила, як матір занурювалася у домашню роботу, як від колишньої краси не лишалося нічого, окрім болю: вставні замість втрачених від побоїв, хворе тіло, яке важко заживало після побоїв і численних переломів кісток, та дроблення ключиці:

«Only the landscape of her body –splintered
clavicle, pierced temporal –her thin bones
settling a bit each day, the way all things do».

Це ніщо інше, як постійне нагадування самій собі не бути об'єктом знущання чоловіка. Це – спогади про захист, бо, певне, саме бажання захистити доньку від емоційного страждання змушували матір накладати макіяж на понівечене обличчя, перебуваючи вдома тільки з донькою.

Концепти «Пам'ять» та «Дискримінація»

Вивчення елементів повсякденності дає можливість організувати пізнавальну діяльність студентів у різних площинах. Особливим є не лише вивчення побуту, зміна оточуючого середовища під впливом історичних подій, але й різні емоційні стани людей, викликані різноманітними подіями у житті суспільства. Під час практичних занять з історії світової культури ми констатуємо, що майбутні культурологи, на відміну від етнографів, не просто відтворюють побут під час дослідження повсякдення. Вони глибоко аналізують емоції та душевні переживання конкретних людей в соціокультурних умовах певної доби у конкретно визначному часі й просторі. Саме тому в епіцентрі дослідження є не просто побут як рутина, а як набір життєвих проблем та їхнє осмислення самими учасниками подій.

Саме тому, обираючи серед методів вивчення історії повсякденності роботу з аналізу джерел особистого походження (мемуарної, художньої літератури, роздумів сучасників подій), ми мотивуємо студента до активної пізнавальної діяльності, замішаної також на самоаналізі. До того ж насичений емоціями культурний матеріал з повсякдення тієї чи іншої епохи пробуджує емпатійне ставлення до людей минулого. Саме таку функцію відіграють вірші Наташі Третевей у курсі вивчення історії світової культури.

Численні блоги у всесвітній мережі зауважують уміння авторки ставити читача перед проблемою пам'ятання. Скажімо, вірш «Теорії часу та простору» підбурив не одного читача відповісти, яким чином він «відчуває» минуле? що залежить від нього самого, коли розмова іде про те, що пам'ятати, а що забути? Оглядачі у філософських есе продовжують алегоричний ряд

Н. Третевей, порівнюючи пам'ять не лише з піщаним пляжем та мангровим болотом, пірсом під грозовим небом, але з могильником, горищем чи складом тимчасових пожитків. Творчість Наташі Третевей часто змушує замислитись над проблемою втрати особистого часу на Землі від марних спроб розуміння плину часу [85].

У цьому ж руслі вимальовується концепція незворотної зміни. Для редакції онлайн-журналу поетичних оглядів «Songs of Eretz Poetry Review» вплив поезії Н. Третвей полягає у тому, що читач часто не можу лишатися таким самими, яким був і після «дефрагментації» власної пам'яті, і після прочитання творів митця [71].

Окрім питання персональних спогадів, критики звертають увагу на силу голосу поетеси у формуванні простору національної та етнічної пам'яті у США. У «Kirkus Reviews» у переддень виходу збірки Н. Третевей «Домашня робота» зауважили, що простота мови цих віршів доволі оманлива. Крізь буденні образи авторка впливала на розуміння історії та досвіду темношкірих американців [23]. На цьому наголошувала і Ріта Доув у презентації книги: «Ось молода поетка у повному розквіті свого ремесла, готова свідчити. … Хай ці голоси будуть почуті!» [38; 89].

Це ніщо інше, як конструювання нової культурної пам'яті Америки. Чільне місце в ній займає активна чорношкіра частина населення. Вона стає підмурком буденної злагоди. Так, в інтерв'ю Чарльзу Роувелу поетка наводить приклади з описом образу своєї бабусі. У збірці «Домашня робота» вона постає як людина постійного руху, вічної думки, зміни себе, навчання самої себе. Вона здавалося б, всього лише хатня робітниця. Але для Третевей саме такий буденний образ трудівниці стає чудовим способом опису особистостей, які зробили себе самі з нічого. А згодом від ідеї вірша Н. Третевей перейшла до ідеї збірки. А звідти до усвідомлення того, що робить її поеткою. І ця ідея «становлення» поступово вписалася у новітній американський літературний канон, в американську культурну пам'ять [79].

У Третевей легко загубитися на перехрестях аналогій. Часто пам'ять персональна через декілька рядків у новій строфі уже розуміється як пам'ять національна. Прикладом можемо взяти згадуваний вірш «Hot Combs». Персональне страждання матері, що спливло у жіночій пам'яті як болючий спогад, стає оспівуванням болю сотень темношкірих американок, змушених виправляти зовнішність, що бути прийнятими суспільством. Джоан Вайлі Голл розширює цей ланцюжок до пошуку ідентифікації: анонімна знахідка у магазині – персональні спогади – суспільна пам'ять.

Такі прийоми не поодинокі. У збірці «Рідна гвардія» поетка використовує образ старого щоденника, написаного рукою темношкірого воїна і знайденого на руйновищі одного з будинків у Луїзіані. Він стає відправною точкою, яка запускає маховик подій: знайомство з героєм – розуміння участі темношкірих у війні Півночі та Півдня США – накладання колишнього

протистояння цінностей білого і кольорового світів на сучасність. Сама Н. Третевей вбачає місією пробудження етнічної пам'яті чи не основоположною для всієї своєї поетичної роботи. У своєму нарисі «Про Вітмена, пам'ять Громадянської війни та мій Південь» вона зауважувала, що у мемуарах та описах громадянської війни афро-американці зазвичай відсутні. І навіть твір Волта Вітмена «Specimen Days» про буденного солдата акцентував увагу на возз'єднанні білої більшості Штатів, а понад 200 тисяч афро-американців наче й не воювали. Цей історичний досвід для неї неповноцінний уже апріорі. [66]

Ці погляди важко оминути. Саме тому Джоан Вайлі Голл звертає увагу, що Третевей у декількох своїх ліричних збірках змушує сучасників почути німих предків. Особливе місце з-поміж них посідають вихідці з покоління південного чорношкірого робочого класу. Наташа Третевей для встановлення нових зв'язків між епохами використовує образи скромної праці, тілесного виснаження та монотонності [44]. Вона створює пам'ять про жінок. які викладаються на повну у домашній роботі, зображує чоловіків, котрі потом зволожують пристані та поля. У такі пам'яті чіткий гендерний та расовий поділ: чорношкірі жінки начищають підлоги у будинках білих господинь, чорношкірі чоловіки схиляють спини у доках для білих підприємців у Галфпорті.

Специфічного колориту тема «кольорової пам'яті» набуває на сторінках збірки «Bellocq' Ophelia». Книга розповідає історію буденя в одному з найфешенебельніших борделів у Новому Орлеані. Роль «іншої» тепер уже грає світлошкіра Офелія. Їй доводиться жити у середовищі, де більшість секс-працівниць – представниці змішаної раси. І вона обирає подвійний шлях: стає повією та моделлю. В інтерв'ю Чарльзу Ровелу поетка зауважила, що Офелія стала для неї засобом боротьби з привидами зі свого власного минулого. Це був поштовх до переоцінки персонального досвіду дорослішання на глибокому Півдні дівчинки-афро-американки зі світлою шкірою. І це питання «ставання собою» у непривітному середовищі мало бути головним посилом книги [79].

На цю канву накладається пам'ять власної расової дискримінації, яку поетці довелося пережити навіть у колі своєї родини [44]. Джерелом прихованої критики була тітка Шугар. У вірші «Flounder» відчувається, к відбувалося іншування дівчинки, народженої від білого батька у чорну родину. Так, тітка повчає дівчинку правилам рибальства, але й одразу наказує світлошкірій дитині носити шапку на сонці, бо вона не пристосована до спеки Півдня. І все б нічого, і можна було б розцінювати це як піклування близької людини, якби не зауваження, що це все через гени батька: «You bout as white as your dad, /and you gone stay like that».

Далі ситуація лише загострюється. З одного боку тітка вчить її майстерності рибалки, навчає дівчину насаджувати черв'яка на гачок, тримати

вудку, робити перший кидок. З іншого, зловивши першу рибу, натякає на подвійність природи Третевей, роздивляючись однотонні боки камбали: «you can tell I cause one of its sides is black. / The other side is white». І навіть останні рядки твору є нічим іншим, як демонстрацією слабкості перед витівками природи, коли людині важко жити у середовищі, де ніхто не сприймає її як білу чи темношкіру. Камбала б'ється об камені, як і Третевей у суспільстві: «flip-flop, / switch sides with every jump».

Конструкт пам'яті у поетичних збірках Наташі Третвей неминуче приводить читача до знайомства з її історією дорослішання на півдні Сполучених Штатів. У збірці «Рідна гвардія» Н. Третвей часто апелює до образу могили та поховання мертвих, аби фізично прив'язати минуле до спогадів. У творі це не просто пам'ятники. Це еволюція свідомості: спочатку це просто нагадування про особисте минуле поетки, потім – до висловлювання ідеї про необхідність формування колективної пам'яті щодо військового минулого, і, з рештою, ідея про роль суспільства у виборі того, що лишати у колективній свідомості, а що відпустити та забути.

Ідея забутих спогадів вимальовується в «Елегії для Рідної гвардії». Описуючи покинутий цвинтар на Шіп Айленд, спустошеному ураганом Каміль, поетка згадує старі грубі надгробки, втрачені під водою: «All the grave markers, all the crude headstones – / water-lost». І хоча вірш говорить, що більшість руйнувань були скоєні природою, він все ж демонструє, що пам'ять суспільства непостійна. Єдиний раз у збірці авторка апелює до образу немаркованої могили. Це докір тим, хто викривив спільну пам'ять, що сучасникам немає зачіпок, які б допомогли нагадувати їм про жертви темношкірої Америки. Це трактується і як персональна втрата, і як втрата для історії.

Тут доречні перегуки з іншими врішами зі збірки. У поезії «Providence» Н. Третевей згадує про те, як час ковтав могили минулого, на їхньому місці утворювалося болото: «a swamp / where graves had been». Але це – діяння часу та стихій. У першому ж творі з циклу «Теорії часу та простору» ми бачимо іншу згадку про це місце: рукотворний пляж з білим піском, який поховав під собою старе мангрове болото. Це вже прямий натяк на те, що білій люди у добу достатку навіть не намагатимуться боротися з часом і простором, аби воскресити спільну пам'ять.

У розрізі етнічної пам'яті вкотре актуалізується і концепт болю. Поетка підсилює їх, апелюючи до опису частин тіла. Пересічна людина не може легко змінити своє тіло; перемінити колір своєї шкіри, а це значить не може й вийти за межі соціальної групи так легко, як би їй хотілося. Н. Третвей використовує ряд стійних словосполучень, описуючи темношкірих героїв своєї збірки, час від часу повертаючись до цих характеристик як до властивостей «її племені». Цікаво, що окрім натяків на колір, текстуру, вона використовує закріплює за своїми афро-американцями «холодні зашиті губи», «вираз горя на обличчі»,

гарячу «мову крові» та витривалу «шкіру предків». Таким чином поетка підкреслює постійні словесні та фізичні знущання, яким вони піддавалися через своєї природу.

Разом із описом специфіки фізіології письменниця неприховано вживає вирази з негативною конотацією, порівнюючи расизм минулого з нетерпимістю в сучасній Америці. У «Рідній гвардії» яскравим свідченням такого є зміст вірша «Паломництво». Жінка показує, що у штаті Міссісіпі саме через проблему расизму відсутні пам'ятників чорношкірим солдатам. Штат Міссісіпі, де генерали та полковники Конфедерації увічнені у білому мармурі, стає кладовищем для скелетів затонулих річкових човнів, а не місцем-пам'ятником спільної пам'яті.

«Катастрофа» як центр уваги митця

У творчості поетки, удостоєної найвищої літературної нагороди США, осібне місце займає тема катастрофи. Ключову роль у цьому грає географічний фактор. Наташа Третвей, виросла у штаті Міссісіпі, – прибережному регіоні, який упродовж історії ставав полем кривавих битв, місцем зміни соціально-економічних та расових орієнтирів країни, а найголовніше, що є краєм, який зазнає нищівних ударів стихій. Доленосним для літературної творчості Наташі Третевей став 2005 рік, коли її рідне місто Галфпорт зазнало великих збитків від урагану Катріна.

Вона особисто більше не проживає в цьому районі, але значна частина родини поетки лишилася мешкати на узбережжі Мексиканської затоки. Їм довелося пристосовуватися до справжніх пост-апокаліптичних умов життя після урагану. Н. Третевей стверджує, що майбутнє розореного регіону безпосередньо пов'язане з тим, як пам'ятатимуть його минуле. Тому у збірку про природну катастрофу вона сміливо вплітала численні особисті спогади американців про життя на узбережжі Мексиканської затоки. Вона не просто змалювала те, її сім'я разом з іншими приступила до відбудови. У збірці «Після Катріни: Роздуми на узбережжі Мексиканської затоки» вона за допомогою віршів, листів та фотографій «уклала мир» між ураганом Катріна та обездоленим Півднем.

Вона перенасить читача далеко за межі піднесеної розповіді про переможну відбудову. Їй не цікаві історії про дорогі нові вишукані казино вздовж берегів затоки Міссісіпі, що постали на місцях руїн і підняли економіку. Але їй небайдужі виконавці найважчої роботи, афро-американські робітники Північного Галфпорта. Тут вкотре персональне стає національним, пам'ять минулого стає місточком для розуміння теперішнього та спільної побудови майбутнього. І тут рівні катастрофи різняться. Вони поступово виростають з катастрофи родини (втрати) до катастрофи країни (урагану).

Перша відбулася ще тоді, коли Третвей, будучи дівчиною, проводила літо за літом у Північному Галфпорті у своєї бабусі. Вітчим Наташі убив їхню матір і її зведений брат Джо переїхав жити до них. Родині довелося

переживати першу катастрофу: вони щодня бачили вбивцю своєї дочки та сестри, дивлячись на маленького Джо. Але родина якось знайшла сили переступити за межі особистої трагедії. І починається перша відбудова. Відбудовують після бізнес улюбленого брата бабусі, Сана Діксона, власника нічного клубу та афро-американського підприємця. На чолі відбудови стає Джо, щоб протистояти сімейним асоціаціям із вбивцею матері. Він з головою занурюється у бізнес, відновлює ще й тири та магазини зброї в Північному Галфпорті.

До Катріни життя та бізнес Джо йшли вгору, але після Катріни сили природи та обставини призвели до його ув'язнення. Щоб розповісти історію спроби Джо відновити своє життя, який призводить до його ув'язнення, Наташа Третевей змішує прозу, поезію, особисті листи та окремі з дитячих фотографій, котрі пережили натиск стихії.

На думку Ральфа Юбенкса, навіть сама назва збірки говорить про свою сутність – це медитація після бурі. І в тихих думках цієї книги, начинених поетичною точністю, лежить потужна історія минулих подій, які ніколи не повернуться, бо втрачене можна вловити лише пам'яттю [99].

У вірші «Літургія» авторка змальовує простір, який є неповсякденним. Це простір руйнування, але він небуденне зробив буденним. Людям довелося довгий час жити на пустирі. Це змалювання трагедії від усвідомлення, що ти – переміщена особа, що твій дім – причепи уздовж узбережжя, що все, що тобі лишилося для життя, – поруч із шосе, в пустелі та серед відкриті поля [63]. Однак, надія ніколи не покидає поезію Наташі Третевей. Вона і за образом катастрофи. Насправді, саме вона і покликала збірку до життя. Під час однієї зі своїх поїздок назад до узбережжя Мексиканської затоки після урагану Катріна, поетка-лауреатка Пулітцерівської премії помітила знак перед баптистською церквою, на якому був вислів: «Вірте завіту Господа. Дивіться впритул на речі, які вам протистоять».

Оглядаючи після розгулу шторму краєвид міста, яке колись називала домом, Третвей прийнялає ці слова близько до серця. Як талановитий мемуарист, вона вирішила поборотися на сторінках нової збірки з демонами свого минулого на національних руїнах сьогодення. Тому і написала: «Коли ми починаємо уявляти собі майбутнє, в якому місця нашого минулого вже не існує, ми бачимо руїну» [99]. Але її руїна виходить за межі понівечених штормом пляжів, старих вирваних з корінням ще живих дубів та зруйнованих будівель. Її катастрофа – надзвичайна ситуація з емоційною глибиною, це найперше не матеріальний, а психічний збиток, який Катріна завдала її сім'ї та усій громаді Півдня. Але і вони небезповоротні. Книга змушує сміливо дивитися в очі викликам. І катастрофа стає початком відродження.

Вибір головних концептів поезії Н. Третевей тісно пов'язаний з її життєвим досвідом. Такими були стихійні лиха (урагани Каміль та Катрніа), які виявили приховувану соціальну та психологічну уразливість більшої

частини афро-американського населенн узбережжя Міссісіпі. Взнаки дався і досвід довгого нехтування афро-американцями з боку соціальної та політичної системи країни. Разом із цим відбувалася невпинна деградації у власне середовища самого руху за права.

Не дивно, що у працях Н. Третевей бере початок публічна дискусія щодо того, кому саме належить минуле США? Пристрасні дебати щодо значення пам'яток Громадянської війни і самох події для різнихетнічних груп завдяки поезії Наташі Третевей вийшли за межі наукового дискурсу. Вона озброїлася концпетом пам'яті, аби проілюструвати грані рабства та місця темношкірого населення країни у розбудові капіталістичного світу. І, використовуючи концепти болю, дому та катастрофи, вона насправді видозмінює американську ідею свободи. Вона у неї отримує глибоке коріння, що пронизує час у три з половиною століть існування рабства у Новому Світі, поєнуючи боротьбу за власне неприкрашене минуле.

Безперечно, що лірична поезія Н. Третевей є глибоко суб'єктивною. Вона найперше виражає внутрішній світ самої поетки. Але це не твори з безконечним безпредметним переживанням. У її ліриці обов'язково є фабула. Звісно, що вирвані з контексту збірки, такі поезії втрачають значну частину свого єства. Проте коли розглядати їх як частину цілого, неозброєним оком можна помітити певну постмодерну епічність віршованого драматичного твору. У ньому з'являються численні герої, які допомагають головному дієвцеві дійти до осердя проблеми, отриманої ним на початку. Очевидно, що головним героєм у цих творах виступає сама Н. Третвей. І навіть коли перед нами розгортаються долі американського вояка часів громадянської війни чи повії-напівкровки з Нового Орлеану початку XX століття, вони стають аватарами самої Наташі Третевей. Вона стає і творцем. і твором одночасно. «живописець стає картиною, творець – своїм творінням».

Поетка-лауреатка відходить від канону, за яким драматургія ліричних творів не перевантажується ускладнена десятками побічних сюжетних ліній. Звісно, на сторінках її збірок немає творів, що б суперечили домінуючій лінії композиції. Проте, набір сюжетів з життя різних людей з різних епох доповнює полотно загальної драми. Скажімо, у збірці «»Рідна гвардія» сюжет представлений центральною лінією – поверненням додому після марних років пошуку забуття заради відновлення справедливості та встановлення миру з минулим. По суті це ідеальна характеристика простого ліричного твору – ідея самовираженням одного героя. Н. Третевей дійсно вибудовує простір повсякдення своєї героїні, зображуючи лише важливі для неї локуси. Вони у певний момент життя ставали визначальними для її душевної біографії. Це, наприклад, цвинтар з могилою матері у Галфорті, зал конференції поетів в Атланті, околиці міста Віксбурга тощо.

У її творах немає відкритого конфлікту окремих груп і соціальних верств, але персонажі віршованих циклів живуть у постійному зіткненні з

суспільною мораллю, домінуючими уявленнями про красу, расу, віросповідання, вірність нації, роль і місце жінки. Часто самі по собі її персонажі у віршах статичні (а у збірці «Рідна гвардія» навіть і мертві), але дія у площині поезії відчувається через емоції. Цей глибинний драматургічна рух відбувається з еволюцією духовного обличчя головної ліричної героїні, самої Наташі. Тут яскраво подана антиномія життя і смерті близької людини. Але є і глибинна філософська ідея, яка зашита у внутрішній зміст збірки – безкорисна відданості Батьківщині і забуття тебе Батьківщиною. Ця ідея то виринає, то знову ховається в образі одного героя – темношкірого солдата армії Союзу. І таким чином збірка, яка могла бути зразком такої собі поетичної монодрами, може похвалитися справжньою полідраматургією.

Евристична мотивація крізь визначення реалістичності локусів простору

Одним із пізнавальних мотивів є процес пошуку істинного та вигаданого у творчості митців різних епох, коли справа доходить до відтворення повсякдення у їхніх мистецьких полотнах. Як приклад – роботи з визначення картографічної точності та умовності локусів простору у поезії Наташі Третевей.

Уже у вступній поезії *«Теорії часу та простору»* поетка визначає систему координат усього віршованого полотна. Для неї існують два визначальні просторові пункти: *«тут»* і *«там»* (*«You can get there from here…»*). Вони – основа її естетичних, історичних та моральних пошуків. Вони – дві універсальні категорії, не обмежені конкретними кордонами. *«Тут»* може асоціюватися з простором, у якому перебуває читач, а також з місцем, у якому була авторка на момент написання вірша. *«Тут»* – це фіксація моменту на фотографії, яку Третевей обожнює як джерело власної творчості. *«Тут»* для неї – це хвилина спогаду про дитинство та юність, який час від часу лягає в основу вірша. Зрештою, *«Тут»* – це яскравий епізод в історії чорношкірої Америки: залюднена плантація чи укріплена барикада, обступлений форт чи омертвіле поле після побоїща.

«Там» натомість – кінцева точка, до якої дійде стежкою емпатії поціновувач поетичного таланту Наташі. Це фінішна лінія її власного життєвого маршруту. Це кінець її дитинства та студентства. *«Там»* часто асоціюється не стільки з фізичним простором, скільки з простором неприємного спогаду, який довелося будити заради пошуку правди та миру із самою собою. *«Там»* – територія інших, чужих, часто ворожих до неї людей.

Саме невизначеність *«там»* і *«тут»*, *«туди»* і *«звідси»* допомагає віршу стати актуальним для читача у будь-якій точці планети. Головне, щоб людина знала свою вихідну позицію: де я територіально? де я у просторі ідей? де я у питанні раси? Де я у проблемі статі? Пункт же призначення – *«там»* – може бути досягнутий лише після завершення шляху з приборканням емоцій,

розбуджених літературним твором. Тоді *«там»* для читача стає «третім простором»; системою цінностей, ще чужих та незнайомих; переліком невідомих ще уподобань.

Абстрактність поглиблюється у наступних рядках, де з'являються орієнтири *«всюди»* та *«десь»* (*«Everywhere you go will be somewhere / you've never been»*). Це ознака невизначеності, загубленості поетеси. Складається враження, що вона погано знає, куди прямує і їй не хочеться йти у тому напрямку. Невідомість її, з одного боку, лякає. З іншого ж – вона глибоко вільна. Бо *«всюди»* може бути лише Дух, не обтяжений проблемами грішного світу. А йти *«будь-куди»* ладна собі дозволити лише воістину багата людина: заможна фінансово, яка не турбується про хліб насущний та дах над головою, бо може собі його дозволити; багата мудрістю, бо, навіть прямуючи звичним маршрутом, знає, що двічі в одну річку не зайдеш, тому кожного разу ти опинятимешся «там, де ти ще не був»; повна і цінна духовно, бо для неї точка виходу – момент пробудження, не прив'язаний до часу і простору народження; а головний пункт призначення – вічність, у яку приходиш на невідомій тобі дорозі після незнаного тобі рішення. Має сили на похід «всюди» і «кудись» і головний герой колоди карт Таро Дурень. Але дурість його полягає лише у несхожості з усіма, неготовими порушити звичний порядок речей заради пошуку істини. Наташа Третевей такою невизначеністю маршруту розправляє крила і собі, і читачеві для польоту після нетривалого вільного падіння. Їй це потрібно для примирення зі страхами минулого. А у читача, який вдумливо бере книгу до рук, вмикається власний емоційний навігатор, котрий і прокладає маршрут від пункту А до пункту Б.

Кінцева точна маршруту Н. Третевей стає зрозумілою одразу. Це її материнський дім. Хоча поетеса однозначно заявляє: *«there's no going home»*. Дім перестає існувати у фізичному просторі. Звісно, письменниця вирушає у конкретне місце на карті – обшир, обнесений стінами й асоційований із життям окремої родини упродовж певного проміжку часу. Але «немає повернення додому» – це неможливість знову бути дитиною. Це розуміння того, що навіть у рідних пенатах ти вже ніколи не зможеш відчувати себе так, як раніше. Це для неї і неможливість пізнання втраченого материнського затишку, і одночасно з цим рятівна нездатність знов уповні пережити страшні втрати. Поняття дому розростається від класичного визначення споруди до узвичаєного синоніму родини, а звідти і до алегорії Минулого. А туди «звідси» немає дороги.

Хоча, якщо слідувати за логікою Наташі Третевей, шлях-таки знаходиться. Далі з картографічною точністю переказує маршрут повернення до будинку вітчима у міста Галфпорт. «Try this», – закликає вона і малює карту, даючи чіткі орієнтири з назвами магістралей та напрямком руху («head south on Mississippi 49»), оперуючи даними про тривалість маршруту до нової позначки, уточнюючи рух автомобілем чи не до хвилини («one-by-one mile markers ticking off another minute of your life»).

Такий різки перехід – ніщо інше як хірургічне втручання в душу поетеси. Лише чіткими діями у просторі вона спроможна утримати себе у стані емоційної стабільності. Лише фіксуючись на дорожніх знаках та вказівниках, їй перестає лякати наближення до минулого. Це видається захисним механізмом, який, на превеликий жаль, не спрацьовує до кінця. Холодна логіка не рятує її уповні: мерехтіння мильових стовпців нагадує зворотній хід годинникової стрілки. Чим більше їх пролітає перед очима на трасі Міссісіпі, 49, тим глибше у минуле відкочується її спогад: миля за милею дороги – хвилина за хвилиною життя (Додаток Б).

«Follow this» – закликає вона читача слідувати за собою фізичним шляхом повернення туди, куди повернутися неможливе – у минуле. І, переконуючи у неоднозначному передбачуваному результаті, використовує образу тупика: «to its natural conclusion – dead end / at the coast». Але навіть і він неоднозначний. Його реальне, фізичне тлумачення, інакше від того, яким його вбачає Третевей. Траса Міссісіпі, 49 – це один із найстаріших автомобільних шляхопроводів США довжиною у 830 кілометрів, закладений у 1926 році. І насправді він починається, а не закінчується у містечку Галфпорт: нульовий кілометр дороги обліковується саме з узбережжя Мексиканської затоки, яку поетеса визначила для себе тупиком мандрівки.

Усі локуси простору, до яких Н. Третевей прив'язує свій шлях додому, аж занадто реалістичні: пірс, причал з рибацькими шхунами, міський пляж, мангрові зарості навколо нього. Для поетки це не просто об'єкти навколишнього середовища. Вона ставить читача поруч із собою у неоднозначний момент посеред зазвичай манливого краєвиду, аби передати атмосферу власного занепокоєння. Так, пірс, розташований в околиці містечка Білоксі, насправді є одним із найкрасивіших місць узбережжя. Однак Наташа Третевей змушує читача не дивитися на захід сонця, який міниться у водах затоки і заспокоює роз'ятрену душу.

Натомість вона акцентує увагу на сірості та рутині: «the pier at Gulfport where / riggings of shrimp boats / are loose stitches». Ці ряди риболовецьких човнів з матчами, що підпирають небо, усією переплетеною системою такелажу уособлюють її власний стан заплутаності. Човники, як і жінка, міцно прив'язані до цього місця. Солона вода затока неспокійна, хвиля гойдає їх і б'є у пірс. Так і з минулим життям Наташі – неспокійним, яке все ще продовжує бити її хвилями спогадів. Вона б, як і судна, певне, відпливла у велику воду, але не може: занадто туго затягнутий вузол переживання. Рибалки на човнах із дня у день виконують одноманітну роботу. І якщо їхнє ремесло – ловити у сіті креветки, участь Наташі – збирати у тенета творчості власні емоції та спомини. І це для неї більше схоже на різання по живому, аніж на благодатну очисну сповідь. Поетка сама показує це описом простору, у якому опиняється по поверненню у рідні місця: «riggings of shrimp boats, /are loose stitches / in a sky threatening rain». Такелаж суден з уловом її життя – мережі та цепи

минулого. Але і вони не такі страшні, як грозові небеса, що нависають над рибальським флотом і ось-ось готові розверзнутися зливою. Це – передчуття емоційного вибуху, який поетка не зможе втримати в серці після зустрічі з могилою матері. Тому і бачить перед собою не апостольський рибальський човен, на який можна зайти й зустрітися зі Спасителем, з прощенням та Любов'ю. Перед нею – рядок швів, накладених на глибоку рану вічно збуреного власного неба.

Далі просуватися їй стає ще важке. В оточуючих об'єктах Н. Третевей бачить перепони:

«Cross over
the man-made beach, 26 miles of sand
dumped on a mangrove swamp – buried
terrain of the past».

Рукотворні пляжі Галфпорта з білосніжним піском довжиною у 42 кілометри входять у перелік найкращих місць для відпочинку в США і одним одними з найдовших штучних пляжів у світі [43]. Проте для поетки зараз вони не туристична принада, а справжні сипучі піски, які ковтають тебе, якщо лише зробиш перший невпевнений крок убік свого вчора. Навіть наголос на їхній рукотворності – така собі алюзія штучності проблем, які засмоктують її саму. «Сама придумала, сама повірила, сама образилася», – можна іронічно тлумачити це, апелюючи до відомої фрази. Авторка намагається підсилити негатив, використовуючи дієприкметник, який зазвичай використовується на позначення поспішного та недбалого скидання сміття, відходів чи непотребу «sand / dumped on».

Під цим білосніжним піском – первозданні мангрові болота, які крізь призму усієї поезії Третевей можуть тлумачитись як витоки її власного темношкірого єства, яке вона була змушена ховати під товщею «правильного», «вишуканого» білого. А й справді, ця паралель зі штучними пляжами і навіки померлими природніми заповідними територіями доволі яскрава. Натуральні пляжі були динамічними, легко змінювали власну берегову лінію, бо слугували буферною зоною для вітру та хвиль; вони були затишним місцем для гніздування птахів та життя рідкісних тварин [60]. Вони були такими, яким було й життя Наташі Третевей до убивства матері вітчимом. Саме тому, певне, поетеса говорить про них як про «похований ландшафт минулого» («buried / terrain of the past»). У даному випадку і буквально, і фігурально.

Дорога у місця дитинства для неї занадто важка, аби навантажувати себе зайвим. Тому мисткиня зауважує: «Bring only / what you must carry». З одного боку, це фізичний заклик не тягти зайвого, бо у рідному зазвичай чекають не стільки матеріального гостинцю, скільки твого душевного тепла. З іншого, єдиним пакунком, який вона сама готова принести, є спогад – «tome of memory». Але і він не просто набір стоп-кадрів з минулого. Поетеса дає зрозуміти, що у місцях колишнього життя навіть спомини стають розрізненим

пазлом випадкових сторінок. І часто багато з них уже не мають на собі повного тексту, а окремі і зовсім пусті – «its random blank pages». Вони пусті не тому, що згадати вже нічого. Вони пусті, бо час стирає спогади. Лишаються лише окремі квитанції, виписані нам вічністю за послуги життя. Нас змінював кожен крок від дому. Нас змінював кожен подих повітря в іншому місті. А з ними чистішими ставали сторінки записника пам'яті.

Серед інших локусів її простору – борт корабля, який має доправити її на Шіп Айленд. Здається, що Наташа Третевей знову опинилася у просторі античних алегорій. Вона – душа, яка нарешті має знайти спокій опісля довго земного блукання. А туристичний корабель – насправді човен Харона, який повинен забрати її на інший бік, аби їй вічно не блукати берегом річки Стікс у пошуках забуття. Там лежить Шіп Айленд – світлий Елізіум. Тут простягаються пляжі, тут можу бути місце умиротворення серед заповідної природи [101]. Але насправді – він далеко не райській острів. Він – місце забутої бойової слави її далеких предків, темношкірих захисників Союзу штатів. Там розташовується форт Міссісіпі, місце дислокації та навчальний майданчик для чорних бойових підрозділів Другого формування роти народної гвардії штату Луїзіана часів Громадянської війни [27]. Тут у XIX століття була в'язниця для солдатів армії Конфедерації [81]. Цей острів – це черговий виклик. Він – зовсім інший локус. Це – простір історії. І поетці там доведеться боротися з тим, що відомо за те, що приховано. Вона змушена розрізняти сфери породжень пам'яті від сфер історичних фактів. І її спасіння у виконанні обов'язку перед ними: відродити пам'ять полеглих на полях баталій за країну можливостей і рівності. Певне, так і відбудеться її зцілення. Скоріше за все, у цьому для неї і є примирення з власним минулим. Не даремно, саме Шіп Айленд став природнім бар'єром, який прийняв на себе удар урагану Катріна у 2005 році.

Там, на борту корабля, Н.Третевей потрапляє у черговий простір – у фотографію:

«On the dock
where you board the boat for Ship Island,
someone will take your picture».

Тепер реальне вкотре перетинається з нереальним, минуле лягає на теперішнє, система географічних координат на мережу спогадів, а простір емоцій навіки стає заручником часу: «the photograph – who you were – / will be waiting when you return». Наташа Третевей розуміє: фотографія зафіксувала тебе таким, яким ти вже не будеш. І коли вернешся у ту ж площину фізичного світу, то тебе нового зустрічатиме твоє ж учора, яке ти вже можеш не сприйняти. І дійсно, те випадкове фото, як і її дім дитинства, – нерушна точка у фізичному просторі. Тільки очі стали бачити їх інакше.

Мета усієї цієї подорожі у минуле – не принести пам'ять на місце її упокоєння. Мета – зрозуміти, що ми крок за кроком стаємо іншими, крок за

кроком, мильовий стовпчик за мильовим стовпчиком, подих за подихом. Ми прив'язані, як ті човники, до пірсу пам'яті через артефакти: фотографії, локації, подарунки. Але їхнє наповнення для нас сучасних уже зовсім інше, аніж те, котре було колись. Мета цієї подорожі нарешті розібратися самій, чим був для неї дім. Скоріше за все, уявним місцем, яке Третевей сама витворила для себе, аніж реальним простором, який завжди чекав на неї. Ціль цього була у розумінні того, що і час, насправді, був місцем, куди можна повертатися.

Специфічним є конструювання простору сновидінь у творчості поетки. Шона Н. Меєрз-Ернст з університету Північної Джорджії акцентує увагу на тому, що Наташа Третевей використовує його для узгодження важкого спадку рабовласницької історії Америки, етнопсихологічних проблем США XX століття та власного світовідчуття, яке формувалася пам'яттю про сегрегацію та важкими спогадами про вбивство матері [57].

Одним із таких творів є твір «Міф» [94], написаний у формі паліндрома. Дев'ять рядків вільного вірша віддзеркалюються і формують безкінечний простір самозаглиблення. Це ніщо інше, як глибина власного вічного пекла. Навіть візуальне оформлення твору – це повторення подорожі Данте у потойбічний світ. Дев'ять ниточок рядків – це дев'ять кіл Пекла, якими Третевей спускається до власного центру Землі, який вона навіть візуально позначає знаком астериску (*). А далі – сходження уверх від цієї найглибшої точки, до дев'ятого неба, у намаганні знайти спасіння від страхів минулого. Але вся подорож закінчується там, де почалася: на межі сну та реальності.

Наташа повторно переживає мить смерті матері, усвідомлення втрати, намагається дійти заспокоєння у сні. І цей процес, здається, не має початку і кінця, бо вона сама того не хоче. Причина цього, вказана у першому рядку, («I was asleep while you were dying»), може стати зрозумілою після знайомства з інтерв'ю поетеси. Її матір померла, коли дівчина не була поруч. І почуття провини затягує її у глибину самокопання. Цей обшир неоднозначний: у ньому і затишок, і пошук материнського тепла, і шукання причин власної безпорадності. Для цього Третевей використовує доволі матеріальні образи: «розлом», «западина». Хоча, місце, в яке і з якого веде цей портал, абсолютне нереальне – простір між сном і пробудженням («It's as if you slipped through some rift, a hollow / I make between my slumber and my waking»).

З рештою, поетка дає цьому цілком однозначну назву – Ереб, уособлення вічного мороку та темряви у давньогрецькій міфології, що постало з первинного Хаосу. Згідно з Гомером, це місце, звідки душі померлих могли з володіння бога Аїда прийти на зустріч живих після кривавих ритуалів. В одинадцятій пісні його «Одіссеї» ця межа між світами зображена у найжахливіших кольорах:

«Покинувши надра Еребу,

До ямі злетілися душі людей, що розпрощалися з життям.

Жінки, юнаки, старці, котрі чимало бачили горя,
Ніжні дівчата, які горе пізнали тільки вперше,
Безліч полеглих у жорстоких битвах мужів, в нанесених
Гострими списами ранах, у пробитих кривавих обладунках.
Уся ця безліч мертвих злетілася на кров звідусіль
З криком жахливим [7]».

І Наташа дійсно позиціонує свій Ереб як сферу між світом живих, де вона існує з власними страхами, і світом померлих, у якому до цих дверей постійно приходить примара її покійної матері. Але якщо античний Ереб – то морок, прірва Пекла, то у американки він одночасно і пастка, і спасіння. З одного боку, це капкан для спогадів, які не дають жінці рухатися по життю з прийняттям втрати. З іншого, вона сама не бажає остаточно втрачати навіки втрачене: «I keep you in, still trying / not to let go». Тому у своєму Коридорі Потойбіччя вона утримує вогник-спогад, що рятує її від холоду світу, який дівчинці-підлітку довелося завойовувати після смерті матері; вона ховається там від запитань без відповідей, які убивство родительки лишило на довгий час; вона шукає притулку у ньому від власного невміння прощати вітчима і всіх тих, хто вже не потребує її прощення і вже не картається через моральний осуд ближнього.

Н. Третевей змішує легко просторові та часові категорії. Тепер місцем прощання – порогом між світами – стає мить світанку. Вона звільняє Наташу від важких думок, а душу матері – від перебування у світі живих: «You'll be dead again tomorrow, / but in dreams you live». Однак ця свобода не є тим, чого прагне роз'ятрене жіноче єство. Вона навпаки бажає бути деміургом, який спроможний оживити загибле. Поетка руйнує звичні кордони між площинками сну та реальності, життя та смерті. Вона шукає сили з'єднати часопростір у єдине, аби знову відчути материнське тепло поруч: «So I try taking / you back into morning».

Для поетки відбувається сучасний катабасис, сходження у власне Пекло. Наташа постає Орфеєм, котрий майже вивів свою Еврідіку з Аїду, але:

«спраглий любові,
Глянув на неї Орфей – і вона зісковзнула в провалля.
Руки співець простягнув, сподівавсь підхопити дружину, –
Марно: тремтливих долонь тільки подув летючий торкнувся [18]».

Її участь схожа на долю античного героя: «Sleep-heavy, turning, / my eyes open, I find you do not follow». Вона знову і знову втрачає матір, зробивши тільки порух у ліжку. Простори реального та нереального взаємодіють між собою. Рух у фізичному світі впливає на світ трансцендентний. Наташа Третевей опиняється у власному безконечному Пеклі з постійними кружляннями по колу від зустрічі до прощання: «Again and again, this constant forsaking».

Трагізм цього замкненого простору сну, сповненого надлюдської втрати, що раз по разу рве душу поетки, підсилюється формою паліндрома. Н. Третевей змальовує зворотній шлях у просторі сну: від прощання крізь порух та відриті очі зранку до сну, у якому загиблі оживають. Від місця воскресіння у просторі «зараз» до передчуття смерті неминучого простору «завтра». Від Еребу, в'язниці спогадів, крізь ущелини снів, до реальної смерті у світі живих. І якщо пекло Данте мало дев'ять кіл, то Пекло Третевей – одне замкнене коло, таке собі вічне болюче колесо сансари. Це біль, від якого сховатися нереально. Нездатність втекти від самої себе, відсутність простору для втечі підкріплюється вживанням дієслів у часі Present Simple: «I find», «you do not follow»; «you live», «I try»; «I keep», «I make». У минулому часі – факт смерті матері та констатація дитячого сну; відправна точна і у просторі емоцій та причина циклічного повернення спогадів («I was asleep while you were dying»). У майбутньому часі – незаперечний факт смерті у просторі реальності «завтра» («You'll be dead again tomorrow»).

Шона Н. Меєрз-Ернст звернула увагу на те, що кожна з шести строф, які складається з трьох рядків, закінчується морфемою «ing»: my waking, try taking, constant forsaking. Тут використання мисткинею герундія зближає його за відчуттям з часом Present Continuous. І теперішня мить для поетки переростає у вічність. Це підсилюється обрамленням вірша: перший та останній рядки сповнені скорботи від власного безсилля та неминучості події («I was asleep while you were dying»).

Та паліндром розширює можливості авторки у конструювання простору. Гра з розділовими знаками дозволяє Наташі Третвей показати інше трактування того, що відбувається з нею упродовж довгих років на межі сну та реальності. Вона змінює не лише простір, але й час. На початку речення не обтяжені комами, але далі розділові знаки додають тривожності через темп прочитання, уривчастість думки. Читач разом з Наташею іде хиткою доріжкою важких спогадів. Дії стають рішучішими: не пустити, намагатися, повернути; наслідки стають категоричними: не слідувати, вмерти… У віддзеркаленні вірша розділові знаки стоять так само, однак уже змушують читача робити паузи, збавлячи темп декламації до кінця твору. Ти разом з авторкою ніби поступово приходиш до тями після важкого, насиченого подіями сну.

У другій частині світ стає іншим. Відкриті очі перестають бути руйнівником примарного світу. Лірична героїня навпаки відверто бачить свою матір, яка з незрозумілих причин не хоче слідувати за нею. Ранок теж набуває інших ознак. Він уже не фінал всьому, а початок. Третевей бачить матір живою у світлі світанку, – вона крутиться у ліжку в обіймах сну. І фраза «But in dreams you live» уже не така й однозначна. На початку вона констатувала зустріч померлої матері та доньки на полях Морфея. Тепер це розуміння того, що жінка часто жила повним життям лише уві сні, де не було ні расової відмінності, ні негараздів з другим чоловіком.

Кардинально протилежні риси з'являються і в Ереба, який, здавалося б, мав бути найстабільнішим простором. У першій частині це розлом між світами, у якому Наташа дивом з усіх сил намагається утримати поруч дорогоцінний образ близької людини (the Erebus I keep you in, still trying / not to let go). І хоча Шона Н. Меєрз-Ернст переконана, що Ереб – це місце зустрічі, де Наташа все ще намагається зустріти тінь померлої, вважаємо, що у другій частині твору – це справжня в'язниця, побудована авторкою для мук привида родительки. Героїня сама розуміє, що завдає болю і собі, і неньці постійним блуканням коридорами пам'яті. Опис гнітючої атмосфери досягається появою нових розділових знаків (ком і тире, які перетворюють прислівник та недоконаний дієприслівник «still trying» (все ще намагаючись) перетворюють на прикметник та дієприкметник). Третевей підтверджує, що тримає матір і власному Еребі нерухомою, стомленою, у тортурах («I keep you in – still, trying»).

Їм ще доведеться зустрітися не раз, аби розв'язати вічну проблему зустрічі й прощання.

Всесвіт поезії Наташі Третевей перебуває у постійному русі. Навіть коли вона вдається до опису сталих емоцій, моментів із життя, у яких час, здається, завмер, ландшафт поетичного полотна живе і змінюється. Збірки її поезій, якщо розглядати їх як єдину історію, є багатовимірною площиною, у якій декілька просторів перетинаються чи плавно перетікають один в одного. Ліричні герої віршів легко долають відстані у сотні кілометрів, просуваючись швикісними трасами федерального значення, водними шляхами, болотами та пляжами, полями та вулицями міст – і нерідко роблять це паралельно у двох часових просторах. Навколишнє середовище майже повсякчасно сприяє емоційному заглибленню дієвця твору, посиленню його внутрішніх пошуків за рахунок категорій погоди, інтер'єру приміщень та зовнішності. Якщо ж локуси і контрастують з емоціями ліричного героя, то Наташа Третвей робить це навмисне, аби через таку функціональність простору показати важкість прийняття рішення чи сприймання самого себе та ситуації. Унікальним є поєднання Н. Третевей зовнішнього простору з внутрішнім – уміння показати сільне в інтер'єрі будинку та душі у момент описуваної події.

Доробок Н. Третевей, представлений у збірках «Після Катріни» та «Рідна гвардія» показує, що поетка зробила предметний світ союзником у творчому пошукові. І хоча традиційно простір залежить від персонального сприйняття ліричного героя, у віршах Н. Третевей світ американського Півдня існує сам по собі, він цілком самостійний та надзначущий. Герої її творів (вона сама, її пращури, темношкірі американці часів Громадянської війни, расисти та ліберали XX століття, американці XXI століття) ніколи не діють уповні за межами простору, який їх об'єднує крізь час. Вся подієвість збірок, усі емоції та переживання, усі вчинки людей різних епох мають чіткий географічний

детермінізм. Вони визначаються прив'язаністю до простору узбережжя Міссісіпі та одночасно з цим і визначають долю цих земель.

Висновки. Аналіз літератури виявив, що у зарубіжній науковій думці присутні лише фрагментарні дослідження специфіки творчого слова Наташі Третевей. Літературознавці зосереджували свої пошуки переважно на відображенні поеткою проблем міжнаціональної взаємодії, расизму, на майстерності опису історії США та на розкритті гендерного питання. Осібним предметом дослідження була методика роботи Наташі Третевей з его-документами як джерелом її творчого натхнення. Такі публікації майже завжди бодай побіжно торкалися питання конструювання національної пам'яті з урахуванням персонального життєвого досвіду. Зазвичай акцент ставляться на феміністичній концепції, на проблемах расової пам'яті та домашнього насилля. Зауважимо також властиве численним роботам тяжіння до компаративного аналізу творчого доробку Наташі Третевей. У дослідженнях такого штибу афро-американська тематика стає предметом для порівняння з іншими етнонаціональними літературними продуктами митців світового та регіонального рівнів.

База дослідження з урахуванням прагматичного підходу до поділу джерел відповідно до їхніх родових ознак дозволяє говорити, що біографічні та літературознавчі студії забезпечені доволі нерівномірно. Наразі неопубліковані матеріали з особистого архіву авторки зберігаються у бібліотеці Університету Еморі і є доступними лише обмеженому колу дослідників. Оприлюднені ж офіційні документи також поки небагатослівні і здебільшого описують життєдіяльність Н. Третевей у зрілий період, особливо з часів її перебування на професорській посаді у вищій школі (M.F.A. University of Massachusetts – Amherst, Emory College) та в офісі поетки-лауреатки США. Сюди ж можемо віднести і офіційні біографії поетки, зосереджені в енциклопедичних виданнях (New Georgia Encyclopedia, Encyclopaedia Britannica) та на веб-сторінках культурно-мистецьких та благодійних фондів (Mississippi Arts Commission, Heinzawards).

Найоб'ємнішими та найглибшими є матеріали з друкованих та електронних періодичних видань. Одні з них носять критичний характер (Kirkus Reviews, Callaloo), інші описовий (Emory Report, The New York Times). Із другої половини 2010-х рр. за змістовим наповненням ним не поступається і аудіовізуальна документалістика, представлена виступами поетки на численних зборах, конференціях, круглих столах. Проливає світло на її творчий та професійний шлях цикл створених нею літературних телепередач. Ґрунтовними стають численні інтерв'ю Н. Третевей, представлені у всесвітній мережі як у вигляді аудіо записів, так і у виглядів транскриптів. Частково сюди можна віднести і его-документи нового зразка: офіційну сторінку Н. Третевей у Twitter (@NTrethewey) та у Facebook (https://www.facebook.com/ natasha.trethewey.3). Вони комплексні і часто представляють офіційні джерела, передрук з новинних

сайтів, фото з особистого архіву акторки, а також пропонують заглиблюватися у світ коментарів як зі сторони поетки, так і зі сторони суспільства.

Нині важко говорити про формування окремого блоку мемуаристики як джерела з вивчення літературного поступу поетки. З одного боку, її власні спогади розлого представлені у радіозаписах, відповідях на запитання журналістів. Та й сама її творчість глибоко автобіографічна. З іншого боку, у силу об'єктивних причини ще не встиг постати корпус праць, які б акумулювали спомини сучасників про Наташу Третевей.

Вивчення основних віх становлення Наташі Третевей як поетки допомогло виявити вплив її особистісного та професійного формування на специфіку творчості. Вона вся обертається навколо тем, з якими поетка стикалася у час дорослішання, та підштовхують до розв'язання проблем, які ліпили її подобу як громадянки та митця упродовж XX–XXI століть. Так, перший том її поезії «Домашня робота» (2000 р.) акцентує увагу на місці темношкірої жінки у домінантному булому суспільстві. Успішність образів дозволила поетці отримати поетичну премію Cave Canem Poetry Prize за найкращу першу книгу афро-американського поета. Друга збірка Н. Третвей «Офелія Беллока» (2002 р.), хоч і була натхненна фотографія повій Нового Орлеану, але в осерді має питання життя жінки змішаної раси на межі двох світів: елітного та маргінального, світлошкірого та темношкірого. У совій роботі «Рідна гвардія» (2006 р.; яка отримала премію Пулітцера) Н. Третвей вшанувала як життя своєї матері, так і забуті долі темношкірих солдатів Союзу, які входили до складу Рідних гвардійців Луїзіани, одного з ранніх афро-американських підрозділів, які воювали в Американській громадянській війні.

У збірці поезій «Рабство» (2012 р.) Н. Третвей продовжує роздуми над поняттями раси та расового змішування, вливаючись у когорту дослідників пост-колоніалізму. Узагальненням досвіду стала її п'ята збірка «Пам'ятник», опублікована у 2018 р. На додаток до поезії Н. Третревей написала і книгу есе «Після Катріни: Роздуми над узбережжям Мексиканської затоки» (2010 р.), описуючи страшні збитки, заподіяні ураганом Катріна у 2005 р. Її остання праця «Меморіал драйв: Мемуари дочки» (2020 р.) є книгою-рефлексією, дискусією із самою собою про життя та смерть матері.

Культурно-історичний та філософський контексти творчості Н. Третевей, що виробилися упродовж її творчого становлення, особливо глибоко проявилися у віршах та коротких есе у збірках «Beyond Katrina» та «Native Guard».

У «Рідній гвардії» гостро стоять питання складності ідентифікації та расової категоризації. Привертає увагу термінологія, що використовується авторкою для позначення інакшості. Постійними є плавні переходи від характеристик «кольоровий» (colored) до «чорний» (black), одночасно з якими акцентується потенційно насильницька форма образи «дворняга» (mongrel).

Між рядками збірки прочитується історія агресивної дегуманізації в США, вгадуються образи вигнанців, яких біла більшість вважала «іншим», ставлячи на маргінес. Наташа Третевей звертається до концепції вигнання через поезію, намагаючись переламати суспільну пам'ять та мораль, що і її довгий час намагалася тримати у суспільстві за «іншу». Таким чином, саме труднощі через ідентичність Наташі Третевей у Сполучених Штатах та лейтмотив суспільного вигнання присутні у різних формах у всіх її роботах.

Книга про історію людей у часи урагану Катріна займає центральне місце у житті поетки. «Після Катріни: медитація на узбережжі затоки Міссісіпі» часто тлумачиться саме як мемуарна література. Причина цього – те, що до складу твору входять вірші, особисті розповіді, листи, історичні нариси та сімейні фотографії. Майже документальні діалоги у збірці не є історією в академічному сенсі. Це не груба праця, написана з використанням методології архівної евристики чи методів історичного аналізу. Але вона спрямовує читача на розуміння про глибини втрат, які зазнали та продовжують зазнавати ті, хто пережив шторм. Текст одночасно і глибоко емоційний та особистий, і гостро політичний.

Та загалом вважаємо, що книгу варто розглядати як художній твір типу creative non-fiction. Н. Третевей вправно комбінує твори, у яких особиста пам'ять стає актуальною для розбудови майбутньої усього зруйнованого ураганом узбережжя. Завдяки своїй документальній поетиці саме вона формує орієнтири публічної пам'яті про ураган Катріна як на місцевому, так і на національному рівнях. Це не просто текст, а твір, який функціонує як літературний бунт. Ця справжній політичний акт, який втручається в дискурси, якими починають обростати історії про катастрофу.

Аналіз поетичної мови творів дозволив визначити риси лірики поетеси, охарактеризувавши її лінгвістичний арсенал у конструюванні повсякдення. Серед них активне використання прикметників на позначення кольору, форми та конституції з метою вербальної візуалізації локусів простору («the charred grass now green again», «Here, the dead stand up in stone, white / marble») та образів людей («my father's green eyes, / but another hair color – gentleman-preferred, / have-more-fun blond. And with my skin color, like a good tan – an even mix of my parents' – / I could have passed for white»).

Н. Третевей часто використовує колір не тільки для унаочнення, але і як семіотичний знак. Вона кодує у ньому ставлення та емоції до людини, її раси та статі («the words that shadow us / in this small Southern town – peckerwood and nigger / lover, half-breed, and zebra – words that take shape / outside us»). Часто поетка не називає колір напряму, але подає опис інтер'єру чи навколишнього середовища певної пори року, що підштовхує читача до уявлення відтінків відповідно до їхнього природнього стану («I was born a slave, at harvest time»).

В описові артефактів з власного минулого та минулого країни Н. Третевей використовує прикметники та іменники з атрибутивним

значенням. Нерідко вона акцентує увагу на специфічних рисах предметів, вдається до метафор, що демонструє винятково її власне сприйняття та неоднозначну оцінку їх та їхньої ролі у долі краю («magnolias blossoming / like afterthought: each flower / a surrender, white flags draped / among the branches»).

Візитівка її творчості – це неприхований вияв суб'єктивності. Його видно з опису відчуттів та емоційних станів, що виникають у поетки під час згадування минулого чи роздумів про історію своєї нації.

Подальші розвідки можуть концентруватися навколо різних форм вербального відображення дійсності у творах Наташі Третевей. Серед іншого, багатою є передача нею емоційного стану з використанням дієслів. Плідним буде визначеня співвіднесення констатації позитивних на негативних емоцій у поезії авторки. Слід поглибити типологічні характеристику реального, історичного, та сюрреалістичного просторів поезії поетки-лауреатки. На основі цього можна вибудувати систему засобів просторової символіки, якими Н. Третевей послуговувалася під час написання своїх елегійних історичних та ліричних полотна, створювала моральний образ ліричних героїв та формувала власну етичну систему. Використання такого опертя на особистісні історії у ході вивчення повсякдення певної стимулює розвиток внутрішньої та зовнішньої мотивації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Александрович Т. З. Поетика прози Григорія Сковороди: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. Київ, 2007. 20 с.
2. Бахтин. М. М. Вопросы литературы и эстетики. Москва : Художественная литература, 1975. 504 с.
3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. Москва : «Медиум», 1995. 323 с.
4. Боронь О. В. Поетика простору в творчості Тараса Шевченка: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. Київ, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2004. 24 с.
5. Брайко О. В. Поетика прози Володимира Винниченка 1900–1910-х років: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. Київ, 2002, 20 с.
6. Гайдаш А. В. Поэзия Роберта Хейдена и / vs. Движение Чёрного Искусства. Язык и действительность. Научные чтения на кафедре романских языков им. В. Г. Гака: Сборник статей по итогам V международной конференции (25–27 марта 2020 года). Москва : Издательство «Спутник +», 2020. С. 91–97.
7. Гомер (Homeros). Перевод с греческого В. Вересаева. Редакция академика И. И. Толстого. Москва : Гослитиздат, 1953. URL: https://facetia.ru/node/3390

8. Гречуха Л. О. В. Берроуз: проблематика та поетика творчості: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.01.04 – література зарубіжних країн. Дніпропетровськ: Б.в., 2006. 20 с.
9. Лисий В. В. Проблеми батьків та дітей у поезії Р. Хейдена (на матеріалі «Those Winter Sundays»). URL: http://ndsif.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/viewFile/56/57
10. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Москва : Искусство, 1970. 384 с.
11. Лук'яненко О. В. Поезія Наташі Третевей у сучасному культурологічному дискурсі // Молодий вчений. 2020. №11. С. 110–112.
12. Лук'яненко О. В. Вивчення поетики буденного у творах Наташі Третевей // Сучасні соціокультурні процеси: компетентісно-аксіологічний аспект: Збірник статей і матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2020 р.). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 86–87.
13. Лук'яненко О. В., Денисенко К. О. Громадянська війна у творчості Поета-лауреата США Наташі Третевей // «Наукова дискусія: теорія, практика, інновації»: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Наукова дискусія: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 28–29 серпня 2015 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики», Науково-навчальний центр прикладної математики НАН України. Київ, ГО ІОМП, 2015. С. 41–44.
14. Лук'яненко О. В., Денисенко К. О. Наташа Третевей: Професійний шлях Поета-лауреата США // Наука України: проблеми сьогоднення та перспективи розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наука України: проблеми сьогодення та перспективи розвитку» (м. Одеса, 29-30 травня 2015 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики», Науково-навчальний центр прикладної математики НАН України. Одеса, ГО ІОМП, 2015. С. 91–94.
15. Лук'яненко О. В., Денисенко К. О. Наташа Третевей: становлення поета-лауреата США // Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку». Матеріали XVII Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції (м. Київ, 24–25 квітня 2015 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики», Науково-навчальний центр прикладної математики НАН України. Київ, ГО ІОМП, 2015. С. 149–152.
16. Лук'яненко О. В., Денисенко К. О. Специфіка творчості поета-лауреата США Наташі Третевей // Культурні практики як чинник соціокультурної модернізації сучасного українського суспільства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / за заг. ред. А. І. Литвиненко, Л. М. Кравченко, О. В. Лук'яненка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. С. 103–106.
17. Лук'яненко О. В., Денисенко К. О. Фотографії минулого як джерела творчості Поета-лауреата США Наташі Третевей // Сучасна наука: теорія і практика: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна наука: теорія і практика» (м. Київ, 26–27 червня 2015 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики», Науково-навчальний центр прикладної математики НАН України. Київ, ГО ІОМП, 2015. С. 51–54.

18. Овідій Назон, Публій. Метаморфози. К. : Дніпро, 1985. 304 с. URL:http://ae-lib.org.ua/texts/ovidius_metamorphoses_ua.htm
19. Постова Н. С. Поетика романтичного історичного роману: «Собор Паризької Богоматері»: автореф. дис на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.01.04 – література зарубіжних країн. Донецьк : Б.в., 2002. 20 с.
20. Стороха Б. В. Сутність художнього експерименту і специфіка поетики конкретної поезії Ернста Яндля : автореф. дис на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.01.04 – література зарубіжних країн. Київ : Б.в., 2010. 20 с.
21. Фрейд З. Психопатология обыденной жизни. Москва : Издательство АСТ, 2009. 256 с.
22. Юнг К. Г. Архетип и символ. Москва : Ренессанс, 1991. 300 с.
23. A noteworthy debut by a remarkable young poet. Domestic work by Natasha Trethewey Release date: Sept. 1, 2000. Kirkus Reviews Issue: July 15, 2000. https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/natasha-trethewey/domestic-work/
24. A working-class dreamscape // Emory Magazine URL: http://www.emory.edu/ EMORY_MAGAZINE/winter2002/precis_five.html
25. Acclaim: Honors for Alazraki, Lipstadt, Trethewey and Wagner. http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/stories/2011/06/people_acclaim_alazraki_ lipstadt_trethewey_wagner.html
26. Acclaim: Honors for Brown, JanMohamed, Emory bioscientists and Trethewey. http://news.emory.edu/stories/2014/02/er_acclaim_brown_janmohamed_trethewey/ca mpus.html
27. Annotating Poems: «Theories of Time and Space» and «Incident». URL: The Derek Project. https://derekproject.wordpress.com/2012/03/27/annotating-poems-theories-of-time-and-space-and-incident-33-2/
28. Black Lives Matter. International activist movement. Britannica. URL: https://www.britannica.com/topic/Black-Lives-Matter.
29. “Black Lives Matter” spray painted on New Orleans monument. FOX8Live.com. June 29, 2015. URL: https://www.fox8live.com/story/29430719/black-lives-matter-spray-painted-on-new-orleans-monument/
30. Buchanan L., Bui Q., and Patel J. K. Black Lives Matter May Be the Largest Movement in U.S. History. The New York Times. 3 July 2020 URL: https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html
31. Campo R. Review of Domestic Work and Bellocq’s Ophelia, by Natasha Trethewey; The Paintings of Our Lives and Days of Wonder, by Grace Schulman. Prairie Schoonerll. A. 2003, 181–85.
32. Clark B. Trethewey wins Guggenheim. http://www.emory.edu/ EMORY_REPORT/erarchive/2003/May/erMay5/5_4_03guggenheim.html
33. Cordova A. Theories of Time and Space. URL: https://prezi.com/ dv0n3oyj6ken/theories-of-time-and-space/?fallback=1
34. Creativity Conversation: Natasha Trethewey & Rosemary Magee. URL: http://creativity.emory.edu/assets/docs/creativity-convo-transcripts/2012/Trethewey-Magee-transcript1012.pdf

35. Curling Steedly, K. Theories of Time and Space. Thoughts On Going Home. URL: https://medium.com/@katiecurling/theories-of-time-and-space-5d163af98619
36. De Cenzo G. "Natasha Trethewey: The Native Guard of Southern History." South Atlantic Review, vol. 73, no. 1, 2008, pp. 20–49.
37. Dove R. Introduction. Domestic Work. Natasha Trethewey. Saint Paul, MN: Graywolf, 2000. xi-xii
38. Emory Poet Trethewey Wins 2007 Pulitzer Prize // Emory University news center. URL: http://www.emory.edu/news/Releases/Trethewey1176842239.html
39. Emory University Creativity Conversations Dorothy Allison, Natasha Trethewey and Michael Elliott April 15, 2008. URL: http://creativity.emory.edu/assets/docs/creativity-convo-transcripts/2008/Allison_Trethewey_Elliott_transcript.pdf
40. Emory University Creativity Conversations with Steve Everett, Natasha Trethewey and Rosemary Magee. November 5, 2008. URL: http://creativity.emory.edu/assets/docs/creativity-convo-transcripts/2008/Everett_Trethewey_transcript.pdf
41. Ford, S. G. Haunted Property: Slavery and the Gothic. University Press of Mississippi, 2020. JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctv1595mnz.
42. Forgotten No More: Associate Professor Natasha Trethewey wins a Pulitzer for poetry about the hidden history of the Deep South // Emory Magazine. URL: http://www.emory.edu/EMORY_MAGAZINE/spring2007/ofnote_trethewey.htm
43. Gulfport, Mississippi, United States. Encyclopaedia Britannica. URL: https://www.britannica.com/place/Gulfport
44. Hall J. W. «I shirk not»: Domestic Labor, Sex Work, and Warfare in the Poetry of Natasha Trethewey. The Mississippi Quarterly, Spring 2009, Vol. 62, No. 2, Special Section on Katherine Anne Porter (Spring 2009), Pp. 265–280.
45. Honors for Douglas, Patberg, Trethewey and Young. http://news.emory.edu/stories/2013/01/er_acclaim_douglas_patberg_trethewey_young/campus.html
46. Jones S. Pulitzer winners' stories part of larger fabric // Emory Report. URL: http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/erarchive/2008/March/March31/TellOurStories.htm
47. Justice E. American Academy elects Emory's Trethewey. http://news.emory.edu/stories/2013/04/upress_trethewey_named_to_aaas/campus.html
48. Justice E. Emory's Trethewey explores power of words to move a nation // Emory University news center. URL: http://news.emory.edu/stories/2014/04/er_take_note_trethewey_pbs_newshour/campus.html
49. Justice E. Emory's Trethewey named U.S. Poet Laureate // Emory University news center. URL: http://news.emory.edu/stories/2012/06/upress_natasha_trethewey_us_laureate/campus.html
50. Justice E. Emory's Trethewey on PBS NewsHour. http://news.emory.edu/stories/2013/09/upress_trethewey_on_pbs_newshour/campus.html
51. Justice E. Trethewey appointed to second term as U.S. Poet Laureate. http://news.emory.edu/stories/2013/06/upress_trethewey_laureate_reappointment/campus.html
52. Justice Eaine. Trethewey opens world of poetry to Emory students. http://news.emory.edu/stories/2012/09/upress_video_trethewey_laureate/campus.html

53. Kin L. U.S. Poet Laureate and singer combine creative talents. http://news.emory.edu/stories/2013/01/er_chamber_music_concert/campus.html
54. Lillian Smith Book Awards // Southern Changes. The Journal of the Southern Regional Council, 1978-2003. URL: http://beck.library.emory.edu/southernchanges/article.php?id=sc24-1-2_007
55. McGavin M. Trethewey's Civil War poem inspires display // Emory University news center. URL: http://news.emory.edu/stories/2014/02/er_marbl_trethewey_exhibit/campus.html
56. McGrath, C. New Laureate Looks Deep Into Memory // The New York Times 6, June, 2012. URL: http://www.nytimes.com/2012/06/07/books/natasha-trethewey-is-named-poet-laureate.html?_r=2&src=ISMR_AP_LO_MST_FB
57. Meers-Ernst, Shawna N. Dreams of Reconciliation in Native Guard, // Papers & Publications: Interdisciplinary Journal of Undergraduate Research: 2014. Vol. 3, Article 4. URL: http://digitalcommons.northgeorgia.edu/papersandpubs/vol3/iss1/4
58. Miller-Haughton R. Re-Calling the Past: Poetry as Preservation of Black Female Histories // Scripps Senior Theses. 2017. 1005. http://scholarship.claremont.edu/scripps_theses/1005
59. Mississippi Has New Poet Laureate // Mississippi Arts Commission. URL: http://www.arts.state.ms.us/news/PoetLaureatetrethewey.php
60. Mohrman Ch. An Introduction to Mississippi Mainland Natural Beaches URL: http://grandbaynerr.org/wp-content/uploads/2014/01/8-Mohrman_Natural-Beaches1.pdf
61. Natasha D. Trethewey, Jill Petty. An Interview with Natasha Trethewey. Callaloo. Johns Hopkins University Press. Volume 19, Number 2, Spring 1996. pp. 364–375.
62. Natasha Tretheway. // Портал «Сучасні американські поети» URL: http://www.modernamericanpoetry.org/poet/natasha-tretheway
63. Natasha Trethewey – Beyond Katrina: A Meditation on the Mississippi Gulf Coast // The Derek Project. URL: https://derekproject.wordpress.com/2012/03/23/natasha-trethewey-beyond-katrina-a-meditation-on-the-mississippi-gulf-coast/
64. Natasha Trethewey. URL: http://news.emory.edu/tags/topic/natasha_trethewey/
65. Natasha Trethewey Gives Free Reading at Emory. URL: http://shared.web.emory.edu/emory/news/releases/2011/10/natasha-trethewey-gives-free-reading-at-emory.html#.VRqgBfysVZ8
66. Natasha Trethewey On Whitman, Civil War Memory, and My South. Virginia Quarterly Review 8.2 (20005) 50–65.
67. Natasha Trethewey papers // Emory libraries and information technologies URL: http://findingaids.library.emory.edu/documents/trethewey1272/#dsc
68. Natasha Trethewey: If My Mom Could See Us Now // NPR Books. URL: http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=99474984
69. On PBS: Trethewey talks with poets in prison http://news.emory.edu/stories/2014/03/er_take_note_trethewey_pbs_newshour/campus.html?utm_source=ebulletin&utm_medium=email&utm_campaign=EmoryReport_EB_031314
70. Parvin P. Paige. Poetic Justice // Emory women center. URL: http://womenscenter.emory.edu/online_magazine/SPRING11_Womens_News_and_Narratives/poetic_justice.html

71. Poem of the Day: «Theories of Time and Space» by Natasha Trethewey // Songs of Eretz Poetry Review. URL: http://www.songsoferetz.com/2014/05/poem-of-day-theories-of-time-and-space.html
72. Poet Natasha Trethewey, Hymning the Native Guard // Офіційний сайт NPR Books. URL: http://www.npr.org/2007/07/16/12003278/poet-natasha-trethewey-hymning-the-native-guard
73. Poets, musicians to give 'A Tribute to Seamus Heaney in Poetry and Song // http://news.emory.edu/stories/2014/09/upress_heaney_tribute_event/
74. Prize-Winning Poet Natasha Trethewey Delivers Sheth Lecture // The Emeritus. Volume 9, Issue 1. Spring/Summer 2009. URL: http://www.emory.edu/emeritus/documents/newsletters/Spring_Summer_2009.pdf
75. Pulitzer Prize Winner Trethewey Discusses Poetry Collection // PBS Online News Hour. April 25, 2007. URL: http://www.pbs.org/newshour/bb/entertainment-jan-june07-trethewey_04-25/
76. Ramsey, William M. "Terrance Hayes and Natasha Trethewey: Contemporary Black Chroniclers of the Imagined South." The Southern Literary Journal, vol. 44, no. 2, 2012, pp. 122–135. JSTOR, www.jstor.org/stable/24389013. Accessed 21 Nov. 202
77. Rangus, E. Trethewey's Ophelia // Emory Report. URL: http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/erarchive/2002/October/erOct.7/10_07_02profile.html
78. Robert E. Lee monument in Va. vandalized with «black lives matter». ABS. Eyewitness News. Wednesday, July 1, 2015. URL: https://abc7chicago.com/news/robert-e-lee-monument-in-va-vandalized-with-black-lives-matter/820850/
79. Rowell Ch. H., Trethewey N. D. Inscriptive Restorations: An Interview with Natasha Trethewey. Callaloo. Johns Hopkins University Press, Volume 27, Number 4, Fall 2004, P.1027 pp. 1022-1034.
80. Russell R. R. «The Black and Green Atlantic: Violence, History, and Memory in Natasha Trethewey's 'South' and Seamus Heaney's 'North.» The Southern Literary Journal, vol. 46, no. 2, 2014, pp. 155–172.
81. Second Louisiana Native Guard. URL: https://www.nps.gov/articles/2la-guard.htm
82. Shipers, C. Natasha Trethewey. Native Guard // Prairie Schooner, vol. 80, no. 4, 2006, p. 199.
83. Soundbites // Emory Report URL: http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/erarchive/2008/November/Nov10/Soundbites.htm
84. Sperry, A., Goad, J. North and South: Photographic Mediation in the Work of Seamus Heaney and Natasha. Trethewey // Irish Studies South: 2016. Iss. 2, Article 6. URL: https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/iss/vol1/iss2/6
85. T. Theories of Time and Space by Natasha Trethewey. April 29, 2016. URL: https://readalittlepoetry.wordpress.com/2016/04/29/theories-of-time-and-space-by-natasha-trethewey/
86. Terrazas, M. Native Guard more than just a book for Trethewey // Emory Report URL до статті: http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/erarchive/2006/April/April%2024/NativeGaurd.htm
87. The Heinz Award – 22 – Natasha Trethewey. URL: http://www.heinzawards.net/recipients/natasha-trethewey
88. Trethewey explores poetry as 'alternative medicine' // http://news.emory.edu/stories/2014/01/er_take_note_poetry_as_alt_medicine/campus.html

89. Trethewey N. Domestic Work: Poems. Minneapolis: Graywolf Press, 2000, 58 p.
90. Trethewey N. Elegy for the Native Guards. URL: http://www.southernspaces.org/2005/elegy-native-guards
91. Trethewey N. Theories of Time and Space. URL: http://www.southernspaces.org/2005/theories-time-and-space
92. Trethewey Named Ga. Woman of the Year. URL: http://www.emory.edu/news/Releases/Trethewey_award1217347419.html
93. Trethewey Natasha. Amateur Fighter. URL: https://www.thefreelibrary.com/Amateur+fighter.-a020574234
94. Trethewey, N. D. Native Guard. New York. A Mariner Book. Houghton Mifflin Company, 2007. P.14–15.
95. Trethewey, Natasha. Black and White. Reflections on the Inauguration of President Barack Obama // Emory Magazine. URL: http://www.emory.edu/EMORY_MAGAZINE/2009/spring/coda1.html
96. Trethewey's 'Native Guard' to debut at the Alliance Theatre // Emory University news center URL: http://news.emory.edu/stories/2014/08/er_take_note_native_guard_play/campus.html
97. Urquhart K. Trethewey wins Pulitzer Prize for poetry // Emory Report. URL: http://www.emory.edu/EMORY_REPORT/erarchive/2007/April/April%2023/trethewey.htm
98. Valenzuela-Mendoza, Eloisa. «Tending to the past»: the historical poetics of Joy Harjo and Natasha Trethewey. PhD (Doctor of Philosophy) thesis, University of Iowa, 2014. URL: https://doi.org/10.17077/etd.7zvqq7li
99. W. Ralph Eubanks discusses Trethewey's 'Beyond Katrina' URL: https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=99474984
100. Wilson M., Natasha Trethewey // New Georgia Encyclopedia – Arts & Culture – Literature. URL: http://www.georgiaencyclopedia.org/articles/arts-culture/natasha-trethewey-b-1966
101. WLOX. Ship Island Still Recovering From Katrina March 13, 2008. URL: https://www.wlox.com/story/8012861/ship-island-still-recovering-from-katrina/
102. Women's History Month Spotlight: U.S. Poets Laureate // Poets.org. URL: https://poets.org/womens-history-month-spotlight-us-poets-laureate